

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo: 105002/B/2020/36109009461145348

SÚČASNÉ VÝZVY EKONOMIKY ISLANDU
(bakalárska práca)

2020

Stanislava Pukáčová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

SÚČASNÉ VÝZVY EKONOMIKY ISLANDU
(bakalárska práca)

Študijný program: medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných ekonomických vzťahov
a hospodárskej diplomacie
Vedúci záverečnej práce: Ing. Kristína Baculáková, PhD.

Bratislava 2020

Stanislava Pukáčová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

Pod'akovanie

Chcela by som sa pod'akovať mojej školiteľke Ing. Kristíne Baculákovej, PhD. za odborné vedenie, metodickú pomoc a cenné rady, ktoré mi poskytla pri vypracovaní tejto bakalárskej práce.

Abstrakt

PUKÁČOVÁ, Stanislava: *Súčasný výzvy svetovej ekonomiky Islandu*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných vzťahov a hospodárskej diplomacie. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Kristína Baculáková, PhD. Bratislava: FMV EU, 2020, 53 s.

Cieľom záverečnej práce je skúmanie súčasných výziev ekonomiky Islandu na základe stručnej charakteristiky hospodárstva, odvetví na ktorých je táto ekonomika postavená a k nim zodpovedajúcim makroekonomickým ukazovateľom. Zároveň sa analyzujú výzvy, ktorým islandská ekonomika čelí pri zabezpečení udržateľného ekonomického rastu a k nim zodpovedajúce stratégie. Práca pozostáva z 3 kapitol a obsahuje 1 graf. Prvá kapitola je venovaná súčasnému stavu ekonomiky. Zahŕňa históriu, finančnú krízu, súčasnú štruktúru hospodárstva a slabé stránky islandskej ekonomiky. V ďalšej časti sa charakterizuje cieľ práce, špecifikujú sa výskumné metódy použité pri jeho dosahovaní. Záverečná kapitola sa zaoberá výzvami a potenciálnymi stratégiami pre udržateľný ekonomický rast krajiny. Výsledkom riešenia danej problematiky sú riešenia pre dané výzvy a určenie perspektív pre budúci rozvoj islandskej ekonomiky.

Kľúčové slová: Island, ekonomický rast, hospodárstvo

Abstract

PUKÁČOVÁ, Stanislava: *Current issues of the economy of Iceland*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Economic Relations and Diplomacy. – Supervisor: Ing. Kristína Baculáková, PhD. Bratislava: FMV EU, 2020, 53 s.

The aim of the thesis is to examine current economic issues in Iceland based on economy characteristic as well as the pillar sectors of the economy and the corresponding macroeconomic indicators. At the same time, the current issues, which Icelandic economy has to face are analysed as well alongside with the appropriate strategies. The thesis is divided into 3 chapters including 3 graphics. The first chapter deals with current economic situation in Iceland. It explains economy development, financial crisis and current sector structure as well as the weaknesses of the Icelandic economy. In the next chapter, the aim of the thesis is defined, and the methodology is specified. The final chapter illustrates the issues and the potential solution strategies for the sustainable economic development. The outputs of the thesis are the solutions for the current issues and the determination of the perspectives for the future growth of the Icelandic economy.

Key words : Iceland, world economy, sustainable economic growth

Obsah

ZOZNAM GRAFOV	8
ZOZNAM SKRATIEK	9
Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	11
1.1 Historický vývoj krajiny.....	11
1.1.1 Finančná kríza 2009.....	13
1.2 Vývoj islandskej ekonomiky po finančnej kríze	16
1.2.1 Sektorová štruktúra islandského hospodárstva.....	20
1.3 Slabé stránky islandskej ekonomiky, ktoré brzdia ekonomický rast	23
1.3.1 Nízka produktivita práce	24
1.3.2 Nedostatok zahraničných investorov	25
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	29
3 Výsledky práce a diskusia	31
3.1 Expanzia v existujúcich odvetviach	31
3.1.1 Rybársky priemysel	32
3.1.2 Energetický priemysel	33
3.1.3 Turizmus.....	34
3.1.4 Dátové centrá.....	39
3.2 Rozvoj znalostnej ekonomiky	40
3.2.1 Štyri piliere pre rozvoj znalostnej ekonomiky.....	41
Záver.....	45
Zoznam použitej literatúry	47

ZOZNAM GRAFOV

Graf č. 1 – Vývoj objemu exportovaných tovarov a služieb v rokoch 2003 – 2018.....	20
Graf č. 2 – Nárast počtu turistov v rokoch 2010 - 2019.....	22
Graf č. 3 – Vývoj PZI v rokoch 2006 – 2018 (v mil. USD).....	27

ZOZNAM SKRATIEK

GATT – Všeobecná dohoda o clách a obchode

ECB – Európska Centrálna Banka

EHP – Európsky hospodársky priestor

EU – Európska Únia

EZVO – Európske združenie voľného obchodu

HDP – Hrubý domáci produkt

ICoC – Islandská obchodná komora

ICT – informačno-komunikačné technológie

ISK – islandská koruna/króna

MMF – Medzinárodný menový fond

OECD – Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj

PISA – Programme for International Students Assessment

PZI – Priame zahraničné investície

USA – Spojená štáty americké

USD – americký dolár

VB – Veľká Británia

Úvod

V súčasnosti je celý svet vo veľkej miere ovplyvnený globálnymi negatívnymi trendami a výzvami, ktoré idú až za hranicu tradičnej ekonomiky. Rovnako aj Island, ako veľmi malá ekonomika sa neustále snaží hľadať udržateľné stratégie pre rozvoj v čase, keď technológie menia priemysel a prinášajú stále nové výzvy.

V tejto bakalárskej práci sa budeme zaoberať zhodnotením súčasnej economickej situácie tejto ostrovnej krajiny severozápadnej Európy a najmä výzvam, ktorým táto malá ekonomika musí čeliť pri dlhodobom rozvoji krajiny. Túto tému som si vybrala, pretože aj napriek tomu, že Island je malým ostrovom oddeleným od zvyšku Európy, dokáže toho veľa ponúknuť a vo viacerých oblastiach môže konkurovať najväčším hráčom vo svetovej ekonomike. Má veľký potenciál v oblasti energetiky, odvetviach náročných na energiu, v turizme a v znalostnej ekonomike. Navyše je to krajina, ktorá bola najviac postihnutá finančnou krízou v roku 2008 a je zaujímavé pozorovať, ako rýchlo sa Islandu podarilo obnoviť ekonomický rast a naštartovať ekonomiku. V súčasnosti je globálnou výzvou vysporiadanie sa s celosvetovou pandémiou COVID-19, a keďže Island je krajinou závislou na turistickom sektore, ktorý je touto pandémiou zasiahnutý najviac, pravdepodobne bude v blízkej budúcnosti čeliť obrovským problémom.

Hlavným cieľom práce je analyzovať výzvy, ktorým táto ekonomika čelí a zamerať sa na perspektívy ich budúceho rastu, ako aj k nim zodpovedajúce potenciálne stratégie na zabezpečenie udržateľného ekonomického rastu. Ďalším cieľom bude poukázať na slabé stránky islandskej ekonomiky a možnosti jej zlepšenia v týchto oblastiach, ktoré sú nevyhnutné na realizáciu týchto stratégií.

Práca je rozdelená na 4 časti. V prvej kapitole, *Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí*, najskôr stručne charakterizujeme historický vývoj hospodárstva v krajine a priebeh finančnej krízy v roku 2008. V ďalšej podkapitole sa budeme venovať dopadom finančnej krízy na krajinu a pokrízovému stavu islandskej ekonomiky. Zameriame sa najmä na sektorovú štruktúru a hlavné odvetvia, na ktorých je ekonomika postavená, pričom zdôrazníme aj oblasti, v ktorých vyniká menej. Zároveň navrhujeme niekoľko možných riešení na zlepšenie v týchto oblastiach.

V druhej časti, *Ciele práce, metodika skúmania práce a metódy skúmania*, charakterizujeme hlavný cieľ práce, ako aj vedľajšie ciele, ktoré sa podieľajú na formovaní

hlavného cieľa. Zároveň tiež predstavíme výskumné metódy, ktoré boli použité počas skúmania danej problematiky.

V tretej časti, *Výsledky práce a diskusia*, nadviažeme na predložené skutočnosti o súčasnom stave ekonomiky a načrtneme možné perspektívy pre rozvoj ekonomického rastu krajiny. Najprv sa zameriame na expanziu v existujúcich odvetviach, ktoré v krajine dlhodobo prosperujú a predstavíme k nim niekoľko projektov, ktoré by dokázali maximalizovať hodnotu príjmov z týchto odvetví. Následne sa v ďalšej a poslednej podkapitole zameriame na rozvoj nových odvetví znalostnej ekonomiky, ktoré môžu podporiť diverzifikáciu exportu a pomôcť pri zabezpečení dlhodobého udržateľného ekonomického rastu.

V závere práce budú zhrnuté všetky najdôležitejšie body, ktoré by následne mali tvoriť základ pre budovanie stratégie pre udržateľný rast na Islande.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Prvá kapitola sa venuje všeobecnému popisu a charakteristike Islandu ako modernej, vyspelej európskej krajiny. Je zameraná na stručný vývoj ekonomiky, na niektoré dôležité udalosti, ktoré mali vplyv na súčasný stav islandskej ekonomiky. Hlavný cieľ prvej kapitoly je charakterizovať dôležité prvky hospodárstva v krajine, ktoré zohrávajú úlohu pri ekonomickom raste krajiny a zároveň definovať silné a slabé stránky islandskej ekonomiky.

1.1 Historický vývoj krajiny

V tejto časti práce budú uvedené niektoré kľúčové údaje z vývoja hospodárstva, ktoré mali vplyv na formovanie súčasného stavu ekonomiky Islandu. Vzhľadom na to, že Island je ostrovný štát, jeho hospodárstvo sa v minulosti sústredilo primárne na rybolov, ktorý je stále jeden zo základných pilierov ekonomiky a na poľovníctvo, chov dobytka a oviec. Udalosti v priebehu 18. storočia až do konca prvej svetovej vojny nemali pre Islandčanov priaznivý vývoj, lebo krajina neustále čelila problémom, ako sú nečakané výbuchy sopiek, ktoré im niekoľkokrát zničili celé poľnohospodárstvo a aj v súčasnosti predstavujú hrozbu pre stabilný rozvoj hospodárstva. V roku 1783 na následky niekoľkých vulkanických erupcií v okolí sopky zomrelo tri štvrtiny všetkých úžitkových zvierat, čo spôsobilo hladomor a pokles vtedajšej populácie o 25 %. Ekonomika a všeobecné životné podmienky v krajine boli vo veľmi zlom stave.¹ Krajine sa podarilo stabilizovať a podporiť hospodársky rast na základe rozvinutého rybolovu a vysokej gramotnosti obyvateľstva. Avšak, na začiatku 20. storočia bolo HDP Islandu stále o polovicu nižšie ako HDP ostatných severských krajín.

Vzhľadom na polohu a islandskú zahraničnú politiku založenú na neutralite, krajina nebola zasiahnutá prvou svetovou vojnou. Avšak, v druhej svetovej vojne Island uzavrel partnerstvo s USA, ktoré vo veľkej miere vplývalo na ekonomický rast krajiny. Island a USA uzavreli zmluvu, v ktorej USA zaistí obranu Islandu počas vojnového konfliktu,

¹ ICELAND ON THE WEB. Short History : Milestones in Icelandic History [online]. In *Iceland on the web*. [cit. 2020-03-02]. Dostupné na: <<https://www.icelandontheweb.com/articles-on-iceland/history/short-history>>

výmenou za poskytnutie ich územia pre vojenskú základňu. Aj napriek tomu, že to bolo prekážkou pri udržiavaní neutrality na ktorej si zakladalo obyvateľstvo, vzťahy a medzinárodný obchod s USA pozitívne vplývali na ekonomiku. USA podporovalo výstavbu infraštruktúry a budov na vojenské účely, čo pomáhalo Islandu znižovať nezamestnanosť.² Navyše v súčasnosti najväčšie medzinárodné letisko v meste Keflavík je práve dielom amerických staviteľov počas tohto obdobia. Po druhej svetovej vojne vláda začala presadzovať model štátu blahobytu po vzore škandinávskych krajín a vďaka rýchlemu rastu sa Island dostal na úroveň ostatných severských štátov veľmi rýchlo. Hospodárska politika sa vždy snažila čo najviac podporiť obchodníkov, poľnohospodárov a rybárov. Štát poskytoval subvencie farmárom a rybárom a podporoval tým proexportne orientovanú ekonomiku.³ Islandské hospodárstvo zažívalo zlatú éru a Island bol považovaný za „štát blahobytu,.. Export rybolovu neustále rástol, tvoril 91 % celkového exportu krajiny,⁴ čo spôsobovalo nebezpečenstvo pre ekonomiku z dôvodu fluktuácie objemu vylovených rýb a ich cien na svetovom trhu.

V roku 1968 Island zosilnil svoje integračné snahy v rámci medzinárodného obchodu a podpísal Všeobecnú dohodu o clách a obchode (GATT), následne v roku 1970 Island vstúpil aj do Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO) a v 1994 aj do Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP), čím sa zmenšili clá a obchodné prekážky pri medzinárodnom obchode s inými štátmi.⁵

V období od 1990-2007 vláda prijala striktné reformy v menovej politike, implementovala štrukturálne reformy na diverzifikáciu hospodárstva a na udržanie fluktuácie, a rozhodla sa podporiť podpora sektor služieb. V tomto období sa Islandu podarilo transformovať z chudobnej európskej krajiny, ktorej hospodárstvo bolo vždy postavené len na poľnohospodárstve, na krajinu prosperujúcu aj v oblasti služieb. Došlo

² MAGNÚSSON, Árni Magnús. Taking its place in Europe : Iceland's long road to its EU application [online]. In *Jean Monet Occasional Paper*. Malta : Institute for European Studies 2013, no. 3, s. 6. [cit. 2020-03-02]. ISSN 2307-3950. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/57590/1/jmmagnus022013webv6.pdf>>

³ GYLFASON, Thorvaldur et al. From Boom to Bust : The Icelandic Story [online]. In *Nordics in Global Crisis*, The Research Institute of the Finnish Economy. Helsinki : Taloustieto Oy, 2010, s. 139-140. [cit. 2020-03-02]. ISSN 0356-7443. Dostupné na: <<https://notendur.hi.is/gylfason/Iceland%20Story.pdf>>

⁴ OECD. Iceland. Economic Surveys by the OECD [online]. In *OECD Publications*, 1963. [cit. 2020-03-02]. Dostupné na: <<https://rafhladan.is/bitstream/handle/10802/9623/1061031e-1963.pdf?sequence=2>>

⁵ GYLFASON, Thorvaldur et al. From Boom to Bust : The Icelandic Story [online]. In *Nordics in Global Crisis*, The Research Institute of the Finnish Economy. Helsinki : Taloustieto Oy, 2010, s. 139-140. [cit. 2020-03-02]. ISSN 0356-7443. Dostupné na: <<https://notendur.hi.is/gylfason/Iceland%20Story.pdf>>

k privatizácii rybárskych spoločností aj niektorých islandských bánk za účelom zvýšiť konkurencieschopnosť a výkonnosť ekonomiky a zároveň obmedziť politický vplyv vo firmách, posilniť islandský akciový trh a zlepšiť finančnú situáciu štátnej pokladnice. Liberalizácia finančného trhu, konsolidácia fiškálnej politiky, zníženie daní a odstránenie prekážok na kapitálových trhoch viedlo k zvýšenému prílevu investícií zo zahraničia do krajiny a rozmohol sa veľký boom v oblasti finančných služieb, ktoré na začiatku 21.storočia boli spolu s hliníkom a rybárskymi produktami najvýznamnejším odvetím krajín.

1.1.1 Finančná kríza 2009

Vďaka silnému postaveniu bánk na domácom aj zahraničnom trhu a priaznivým ratingovým hodnoteniam banky zažili vysoký rast vďaka ľahkému prístupu k zahraničnému kapitálu s nízkymi nákladmi. Islandské banky sa rýchlo stali medzinárodnými a využili situáciu, kedy nové liberalizované trhy umožňovali takmer neobmedzené zapojenie do globálnych trhov bez ochranných inštitucionálnych opatrení. Začali nakupovať finančné inštitúcie v iných krajinách, otvárali pobočky v zahraničí a rozširovali svoje pôsobenie. Táto expanzia bola umožnená aj vďaka členstvu EHP, ktoré im umožnil vytvoriť pre krajinu legislatívny rámec zakotvený v smerniciach adoptovaných EÚ.⁶ Islandským bankám začalo stúpať hodnotenie ratingových agentúr a Medzinárodného menového fondu. V tej dobe mali úverový rating AAA, čím boli pre investorov zo zahraničia veľmi atraktívne.⁷

Islandské banky ponúkali najvyššie úrokové miery na sporiacich účtoch, čo prilákalo veľké množstvo investorov a tým rástla aj hodnota islandskej koruny. V tej dobe úroky na sporiacich účtoch dosahovali hodnotu v priemere 5 % ročne, čo bolo oveľa vyššie ako európsky priemer.⁸ Celkové aktíva po tejto privatizácii a liberalizácii ekonomiky desať násobne prevýšili HDP krajiny. Avšak, táto expanzia bola uskutočnená na úkor

⁶ FRÍÐRIKSSON Ingimundur. The banking crisis in Iceland in 2008 [online]. In *Íslands Sedlabanki Publications*, 2009, 1 s. [cit. 2020-19-02]. Dostupné na: <<https://www.cb.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=6795>>

⁷ PORTES Richard- BALDURSSON Friðrik Már- ÓLAFSSON Frosti. The Internationalization of Iceland's Financial Sector [online]. In *Preludes to the Icelandic Financial Crisis*. London : Palgrave Macmillan, 2011. 198 s. [cit. 2020-19-02]. Dostupné na: <https://doi.org/10.1057/9780230307148_10>

⁸ KOHOUT, Pavel. *Finance po krizi : Evropa na cestě do neznáma*. 3. vyd. Praha : Grada, 2011. 173 s. ISBN 978-80-247-4019-5.

zvyšujúceho sa zahraničného dlhu krajiny. Island'ania vo veľkom využívali „currency mismatching“, čo znamená, že si požičiavali v oblastiach s nízkymi úrokovými sadzbami a investovali do oblastí, kde boli úrokové miery vysoké a týmto procesom si hromadili veľké množstvo finančných záväzkov.⁹ Finančný sektor rástol príliš rýchlo a banky mali tendenciu brať na seba čím ďalej, tým vyššie riziko kvôli obavám z narastajúceho boja o konkurenčné prostredie. Centrálna banka nijako nezamedzila rizikovému správaniu finančných inštitúcií.

V roku 2007 sa spomalilo zbieranie vkladov a banky začali mať problémy. Obrátili sa na iný zdroj financovania. Na začiatku roku 2008 bol zahraničný dlh bánk závislých na zahraničnom financovaní na úrovni 800 % HDP a trom najväčším bankám na Islande vzrástli aktíva od konca roku 2003 zo 170 % islandského HDP na 880 % HDP.¹⁰ Islandská ekonomika začala vykazovať takmer všetky znaky finančnej bubliny a veľa odborníkov sa začalo obávať, že islandské banky sa príliš spoliehajú na úverový trh a sú príliš veľké na to, aby skrachovali, ale zároveň príliš veľké na to, aby im vláda poskytla pomoc tzv. zombie podniky. Rezervy ICB predstavovali iba 50 % zo štátneho HDP a bolo jasné, že im vláda nebude schopná poskytnúť adekvátnu pomoc.¹¹ Na konci septembra 2008 bolo verejne vyhlásené, že vláda odkúpila viac ako 75 %-ný podiel v jednej z najväčších Islandských bánk Glitnir, čo investori nepovažovali za dôveryhodný krok vzhľadom na veľkosť bankového sektoru. Začali sa báť o svoje úspory, nasledoval veľký únik kapitálu z krajiny a banky sa veľmi rýchlo stali nesolventné. Zahraničný dlh všetkých troch vyššie spomínaných bánk bol 62 mld. EUR, čoho následkom všetky 3 banky zbankrotovali.

Na začiatku októbra došlo na bankovom trhu zastavenie všetkých operácií a bol vydaný núdzový zákon, ktorý oprávňoval Najvyšší úrad finančnej kontroly podľa vlastného uváženia zasiahnuť do riadenia bánk a presunúť ich do štátnej kompetencie a ako druhú

⁹ BAGUS, Philipp – HOWDEN, David. *Deep Freeze, Iceland's Economic Collapse* [online]. Auburn : Ludwig von Mises Institute, 2011. 38 s. [cit. 2020-20-02]. ISBN 978-1-933550-34-3. Dostupné na: <https://mises-media.s3.amazonaws.com/Deep%20Freeze%20Iceland's%20Economic%20Collapse_2.pdf?file=1&type=document>

¹⁰ CAREY, David. *Iceland : The Financial and Economic Crisis* [online]. In *OECD Economics Department Working Papers*, Paris : OECD Publishing, 2009, no. 725, s. 7. [cit. 2020-20-02]. ISSN 18151973. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/18151973>>

¹¹ HERBERTSSON, Thor Tryggvi. *What the Icelandic collapse taught us* [online]. In *Central Banking publications ltd*. London : Incisive Media Limited, 2009, vol. 19, no. 3, s. 51. [cit. 2020-20-02]. ISSN 09606319. Dostupné na: <<https://www.mbl.is/media/68/1268.pdf>>

prioritu presunul z držiteľov pohľadávok na vkladateľov. Po vydaní tohto zákona boli všetky 3 banky, ktoré tvorili 90 % bankového sektoru krajiny – Glitnir, Kaupthing Bank a Landsbanki, presunuté pod štátnu správu. Najvyšší úrad finančnej kontroly rozdelil každú banku na 2 časti. Vytvoril jednu domácu banku, kde bola presunutá väčšina domácich aktív a vkladov klientov. Pozostatku skrachovanej banky ponechal najmä všetky dlhové záväzky a zahraničné aktíva, ktoré nechal zbankrotovať.¹² Tento krok mal priniesť potenciál pre zlepšenie miery a rýchlosti zotavenia bankového systému. Keď médiá začali informovať o katastrofálnej situácii, do ktorej sa Island dostal, tisíce zahraničných veriteľov, akcionárov a klientov to prinútilo k výberom a pridružené zahraničné spoločnosti islandských bánk prevádzkovaných vo Veľkej Británii, Holandsku, Švédsku, Nórsku a Luxembursku naliehavo vyžadovali finančnú pomoc, aby boli schopní poskytnúť klientom prostriedky, ktoré v nich boli uložené. Islandská vláda dala ale jednoznačne najavo, že v otázke stabilizácie danej situácie je pre nich hlavnou prioritou zaručiť domáce vklady u zaniknutých bánk. Vláda dostala finančnú pomoc na obnovu bankového systému a financovania schodku rozpočtu 2,5 mld. USD od Medzinárodného menového fondu, 2,5 mld. USD od centrálnych bánk severských krajín, a taktiež 6,3 mld. USD od Nemecka a Veľkej Británie.¹³

Klasické postupy s vysporiadaním krízy by pre Island s najväčšou pravdepodobnosťou boli nedostačujúce kvôli pomeru medzi veľkosťou domácej ekonomiky a veľkosťou finančných trhov. Za kľúčový krok umožňujúci relatívne rýchly návrat Islandskej ekonomiky do svojej pôvodnej sily sa všeobecne uznáva reštrukturalizácia bankového sektoru. Ako ďalšie, islandská vláda obmedzila vládne výdavky a nedokázala zasiahnuť pri prudkom znehodnotení islandskej koruny. Počas prvých 3 mesiacov krízy Islandská koruna poklesla v porovnaní s eurom približne o 35 %

¹² DIMITRIOU, Georgia - METAXAS, Theodore. Iceland's response to economic crises : A success story? [online]. In *MPRA Paper*. Munich : University Library of Munich. 2017, s 18. [cit. 2020-20-02]. Dostupné na: <<https://ideas.repec.org/p/pramprapa/78758.html>>

¹³ BAGUS, Philipp – HOWDEN, David. *Deep Freeze, Iceland's Economic Collapse* [online]. Auburn : Ludwig von Mises Institute, 2011. s. 108. ISBN 978-1-933550-34-3. [cit. 2020-20-02]. Dostupné na: <https://mises-media.s3.amazonaws.com/Deep%20Freeze%20Iceland's%20Economic%20Collapse_2.pdf?file=1&type=document>

a v priebehu 12 mesiacov takmer o 50 %.¹⁴ Ako efektívny krok sa ukázalo rozhodnutie vlády opustiť fixný kurz. Následkom toho bola deprecia meny ešte prudšia a islandská koruna klesla voči kurzu eura až na 40 % svojej pôvodnej hodnoty. Tento drastický prepád meny v nasledujúcich rokoch podporil exportné odvetvia Islandu, najmä turizmus, čo výrazne spomalilo negatívny vývoj HDP a zapríčinilo, že HDP už na prelome rokov 2010 a 2011 začalo zase rásť. Čo sa týka miery nezamestnanosti v roku 2009, jej hodnota sa viac ako zdvojnásobila, keď v priebehu roka vzrástla z 2,9 % na 7,2 %. Miera inflácie stúpila z 5,5 % v roku 2007 na 12,65 % o rok neskôr a na prelome rokov 2008 a 2009 dosiahla vrchol 18 %. Finančná kríza tiež zvýšila vládny dlh krajiny, keď si vláda musela požičiavať, aby bola schopná riešiť situáciu. Štátny dlh v roku 2010 tvoril 102,42 % HDP.

V reakcii na udalosti súvisiace s finančnou krízou sa na Islande otvorila aj téma vstupu do Európskej Únie. Motívom bol zlý stav ekonomiky, hlavne nízka hodnota islandskej koruny, ktorej v tej dobe mohlo pomôcť prijatie eura a zlepšiť situáciu. Rozbehli sa rokovania o vstupe Islandu do Európskej Únie, ale nakoľko tento proces trval pomerne dlho a po parlamentných voľbách v roku 2013 sa k moci zase dostali euroskeptické strany, jednania o vstup do EU boli zastavené a neskôr úplne zrušené. Prínosom týchto rokovaní bol monitoring ekonomiky, ktorý sa uskutočňoval kvôli potencionálnemu vstupu do EU a preukázal, že krajina aj napriek ekonomickému útlmu, spĺňa väčšinu kritérií na prijatie a tým získal naspäť časť svojej stratenej dôveryhodnosti v medzinárodných kruhoch.¹⁵

1.2 Vývoj Islandskej ekonomiky po finančnej kríze

Islandskej ekonomike sa už podarilo úplne zotaviť zo spomínanej finančnej krízy a makroekonomické ukazovatele dosiahli hodnoty z predkrízového obdobia. Dokonca môžeme povedať, že islandská ekonomika sa stala v niektorých smeroch silnejšou ako

¹⁴ DIMITRIOU, Georgia - METAXAS, Theodore. Iceland's response to economic crises : A success story? [online]. In *MPRA Paper, Munich* : University Library of Munich. 2017. s 13. [cit. 2020-20-02]. Dostupné na: <<https://ideas.repec.org/p/pramprapa/78758.html> >

¹⁵ DIMITRIOU, Georgia – METAXAS, Theodore. Iceland's response to economic crises : A success story? [online]. In *MPRA Paper, Munich* : University Library of Munich. 2017. s 20 [cit. 2020-20-02]. Dostupné na: <<https://ideas.repec.org/p/pramprapa/78758.html> >

v predkrízovom období. Údaje v tejto podkapitole sú čerpané najmä z databáz¹⁶ a štatistík OECD.¹⁷

V posledných rokoch krajina dosiahla vysoký ekonomický rast, nízku nezamestnanosť, nízku infláciu, stabilné verejné financie a aktívnu obchodnú bilanciu. V súčasnosti sa Island pohybuje na úrovni najbohatších ekonomík OECD podľa ukazovateľa HDP na osobu, ktorý v roku 2019 dosiahol hodnotu 73 191,12 USD. Islandská ekonomika je najmenšia zo všetkých krajín OECD, a preto podlieha volatilita oveľa viac ako väčšie ekonomiky. Je to spôsobené hlavne nízkou diverzifikáciou a veľkým externým vplyvom. Ak by sa Islandu v budúcnosti podarilo dostatočne diverzifikovať export a zároveň by sa zvýšila otvorenosť ekonomiky, znížila by sa tým volatilita ekonomického rastu.¹⁸

V roku 2018 bol ekonomický rast na úrovni 4,6 %, čo je viac ako priemer OECD krajín, ktorý bol na úrovni 2,3 %. Ekonomický rast krajín OECD sa všeobecne spomaľuje, čo sledujeme aj na ekonomike Islandu. V roku 2016 bol ekonomický rast Islandu s úrovňou 7,4 % najrýchlejší zo všetkých OECD krajín a zároveň to bola siedma najrýchlejšie rastúca ekonomika globálne. Centrálna Islandská Banka pred vypuknutí pandémie COVID19 predpokladala, že islandská ekonomika bude stále miernym tempom rásť,¹⁹ avšak momentálne sa následkom COVID19 predpokladá rýchly úpadok do recesie. Island bude zasiahnutý najmä obrovským poklesom v turistickom sektore, čo je v súčasnosti ich najdôležitejším exportným odvetvím. Turizmus tvoril v roku 2017 až 46 % celkového exportu krajiny a obmedzenia v cestovaní, rušenie zájazdov, letov, obchodných a rekreačných udalostí ovplyvní ekonomiku Islandu vo veľkom rozsahu.

Hrozba islandskej ekonomiky spočíva najmä v nízkej diverzifikácii exportu. Dve storočia bola krajina závislá len na rybolove, a aj napriek tomu, že v posledných desaťročiach sa rozvinul turizmus, spracovanie hliníka a rozvinuli sa niektoré znalostné odvetvia ekonomiky, táto diverzifikácia stále nie je dostatočná. Islandské hospodárstvo

¹⁶ <https://data.oecd.org/>

¹⁷ <https://stats.oecd.org/>

¹⁸ HADDAD, Mona, et al. Trade openness reduces growth volatility when countries are well diversified [online]. In *Working paper series*, Germany : ECB, 2012, no. 149, s. 5. [cit. 2020-27-02]. ISSN 1725-2806. Dostupné na: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1491.pdf>>

¹⁹ STATISTICS Iceland. Economy forecast : Icelandic economy to contract by 0,2 % in 2019 but growth by 1,2 in 2020 [online]. In *Statistics Iceland*. 2019. [cit. 2020-27-02]. Dostupné na: <<https://www.statice.is/publications/news-archive/economic-forecast/economic-forecast-winter/>>

vyniká najmä v odvetviach závislých na prírodných zdrojoch, a preto Islandská obchodná komora vidí veľký potenciál v rozvoji znalostnej ekonomiky, ktorej výstupom je obchodovateľný tovar a služby nezávislé od prírodných zdrojov a konkurencieschopné v medzinárodnom prostredí.²⁰

Historicky mal Island veľký obchodný deficit so zodpovedajúcim deficitom bežného účtu, čo sa podieľalo na vytváraní vysokého zahraničného dlhu. Avšak následkom finančnej krízy a znehodnoteniu islandskej koruny investori stiahli z Islandu svoje vklady, čo redukovalo import a naopak, podporovalo exportné obdobia, čím si Island už niekoľko rokov udržiava aktívne saldo obchodnej bilancie.

V roku 2018 tvoril export tovarov a služieb 48 % islandského HDP. Mal aktívnu obchodnú bilanciu 598 mil. USD a zároveň prebytok bežného účtu 791 mil. USD. Tým, že potenciál domáceho trhu na Islande je limitovaný kvôli veľkosti islandskej ekonomiky je nutné, aby sa krajina zameriavala na rozširovanie svojich exportných odvetví. Preto je veľkou výzvou pre Island neustále zvyšovať export, udržiavať priaznivú platobnú bilanciu bežného účtu a podporovať udržateľný ekonomický rast.²¹

Nezamestnanosť v krajine sa dlhodobo drží na veľmi nízkej úrovni. Predpokladá sa, že počas roku 2020 kvôli poklesu v turizme môže z 3,5 % v roku 2019 výrazne narásť.²² Island je krajina s najväčšou rovnocennosťou, s veľmi nízkym platovými rozdielmi a zamestnanosťou medzi mužmi a ženami. Island je tiež vedúcou krajinou OECD s najmenším počtom obyvateľov žijúcich pod hranicou chudoby. Táto krajina si tiež zakladá na kvalite a ochrane životného prostredia. Stále znižuje vypúšťanie CO₂ vďaka rozšírenému využívaniu obnoviteľných zdrojov v krajine. Nízka hustota a počet obyvateľstva krajiny, ako aj fakt, že na jeho území sa nachádza minimum tepelných elektrární zabezpečuje, že ovzdušie nad ostrovom i priľahlými vodami je nadpriemerne čisté vzhľadom k ostatným krajinám Európy. V pomere využívania obnoviteľných zdrojov

²⁰ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports*, Iceland : ICoC. 2018, s. 59. [cit. 2020-16-03]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>

²¹ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports*, Iceland : ICoC. 2018, s. 59. [cit. 2020-16-03]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>

²² STATISTICS ICELAND. Unemployment [online]. In *Statistics Iceland*, 2019. [cit. 2020-28-02]. Dostupné na: <https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Samfelag/Samfelag__vinnumarkadur__vinnumarkadsran_nsokn__3_arstolur/VIN01002.px>

a celkovej spotrebovanej energie Island jednoznačne radíme na 1. miesto na svete. V roku 2018 sa 88,7 % všetkej energie na ostrove vyrobilo pomocou obnoviteľných zdrojov, čo je takmer o 80 % viac ako priemer OECD, ktorý je len 10,2 %.²³

Island ani zďaleka nevyužíva svoj plný potenciál pri produkcii obnoviteľnej energie a pri celosvetovom trende ochrany životného prostredia a prechode na zelenú energiu sa tu Islandu otvárajú veľké možnosti exportu energie do Veľkej Británie, prípadne až na európsky trhy. Island tiež figuruje na prvom mieste z hľadiska využitia geotermálnej energie na iné účely ako je výroba elektriny. 90 % všetkých domácností je vykurovaných pomocou geotermálnej energie vo forme horúcej vody s minimálnymi nákladmi.²⁴

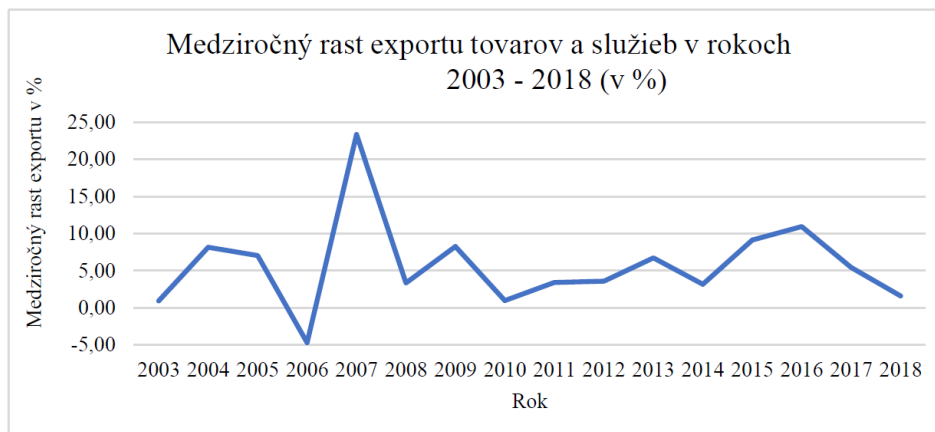
Keďže islandský domáci trh vďaka svojej veľkosti nedisponuje veľkým priestorom na expanziu, na zabezpečenie stabilného ekonomického rastu je nutné zamerať sa hlavne na posilnenie exportných odvetví. Na grafe č. 1 môžeme pozorovať, že najvyšší medziročný rast exportu tovarov a služieb zaznamenal Island pred vypuknutím finančnej krízy v roku 2007, kedy vďaka extrémnemu nárastu bankového sektora dosiahol hodnotu 23,3 %. V dôsledku krízy táto hodnota rapídne klesla, avšak vďaka nárastu v turizme môžeme v rokoch 2015 a 2016 znovu pozorovať výraznejší rast 9,11 % v roku 2015 a 10,93 % v roku 2016. Posledný dostupný údaj z roku 2018 zaznamenal nárast len o 1,60 %, čo naznačuje pomalý začiatok recesie.²⁵

²³ OECD. Renewable Energy : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-28-02]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/aac7c3f1-en>>

²⁴ OECD. OECD Economic Surveys : Iceland 2017. In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2017. s. 24. ISBN 9789264277939

²⁵ OECD. Trade in goods and services : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-28-02]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/379b6cdc-en>>

Graf č. 1 – Vývoj objemu exportovaných tovarov a služieb v rokoch 2003 – 2018

Prameň : vlastné spracovanie podľa OECD. International trade : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-27-04]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/0fe445d9-en>>

Vo svojej analýze agentúra McKinsey&Company z roku 2012 poznamenala, že na to, aby si Island udržal rast exportných odvetví aspoň 3 %, bude musieť množstvo exportu v priebehu 20 rokoch takmer zdvojnásobiť a pri takej malej ekonomike ako je Island, ktorá má už teraz veľmi silné exportné odvetvia, to vôbec nie je ľahká úloha.²⁶

1.2.1 Sektorová štruktúra islandského hospodárstva

Hospodárstvo Islandu je orientované najmä na 3 hlavné odvetvia: turizmus, rybolov a spracovanie hliníka. Sektor služieb je najrýchlejšie rozvíjajúcim sa sektorom vo vyspelých ekonomikách, preto aj na Islande majú najväčší podiel na HDP odvetvia poskytujúce služby a to 82,82 %, priemysel 12,84 % a poľnohospodárstvo 4,34 %.²⁷

Primárny sektor zastupuje najmä rybolov. V minulom storočí bol rybolov a súvisiace odvetvia hlavným zdrojom štátneho príjmu kým ho po ekonomickej kríze nahradil cestovný ruch. Rybolov a spracovanie rýb je však stále jedným z dôležitých pilierov islandského exportu. Za rok 2019 predstavovali produkty rybárskeho priemyslu 18,1 % exportovaného

²⁶ MCKINSEY Scandinavia. Charting a Growth Path for Iceland [online]. In *McKinsey&Company Publications*. 2012. [cit. 2020-16-03]. Dostupné na: <<https://www.stjornarradid.is/media/forsaetisraduneyti-media/media/Skyrslur/charting-a-growth-path-for-iceland-2012.pdf>>

²⁷ OECD. Gross domestic product [online]. In *OECD Stats*, 2020. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60702#>>

tovaru a po Nórsku vykazuje druhé najvyššie číslo v celkovom počte vylovených rýb v Európe.²⁸ Pred rokom 2006 tvoril rybolov viac ako polovicu celkového exportu, takže môžeme jasne pozorovať úpadok významu tohto odvetvia pre islandskú ekonomiku. Ďalšie významné odvetvie primárneho sektora je energetický priemysel. Island je nielen najväčší producent obnoviteľnej energie na obyvateľa, ale aj najväčší producent celkovej energie na obyvateľa.²⁹ Má komparatívnu výhodu v nízkych nákladoch na produkciu, čo v minulosti prilákalo do krajiny množstvo investorov pre odvetvia náročné na energiu, podnietilo výstavbu tovární na hliník a v posledných rokoch aj výstavbu dátových centier. Energetický priemysel tvorí 18 % na celkovom exporte krajiny.

Sekundárny sektor má Island zastúpený dvoma odvetviami: spracovaním potravín a najmä tavením hliníka, ktoré dokopy predstavuje 75 % objemu spracovateľského priemyslu. V potravinárstve sa jedná hlavne o úpravu morských plodov, ktoré potom Island vyváža. Pre Island je typické aj spracovanie hliníka, ktoré má v krajine dlhú tradíciu. Hliníkový priemysel je založený predovšetkým na výhodných energetických nákladoch vďaka obnoviteľným zdrojom energie, strategickej polohe a skúsenej pracovnej sile. Ročenka Economy of Iceland uvádza, že výroba hliníka v poslednom desaťročí stabilne rastie a rovnaké tempo rastu sa predpokladá aj naďalej.³⁰

Z terciárneho sektoru je v súčasnej dobe najdôležitejší cestový ruch. Turizmus od konca krízy vzrástol a dokazujú to aj štatistiky. Na grafe č. 2. môžeme pozorovať, že zatiaľ, čo v roku 2010 navštívilo Island 488 tisíc zahraničných turistov, v roku 2018 to bolo 2,34 milióna turistov, čo dáva počas spomenutých 7 rokov zvýšenie o 279,5 %.³¹

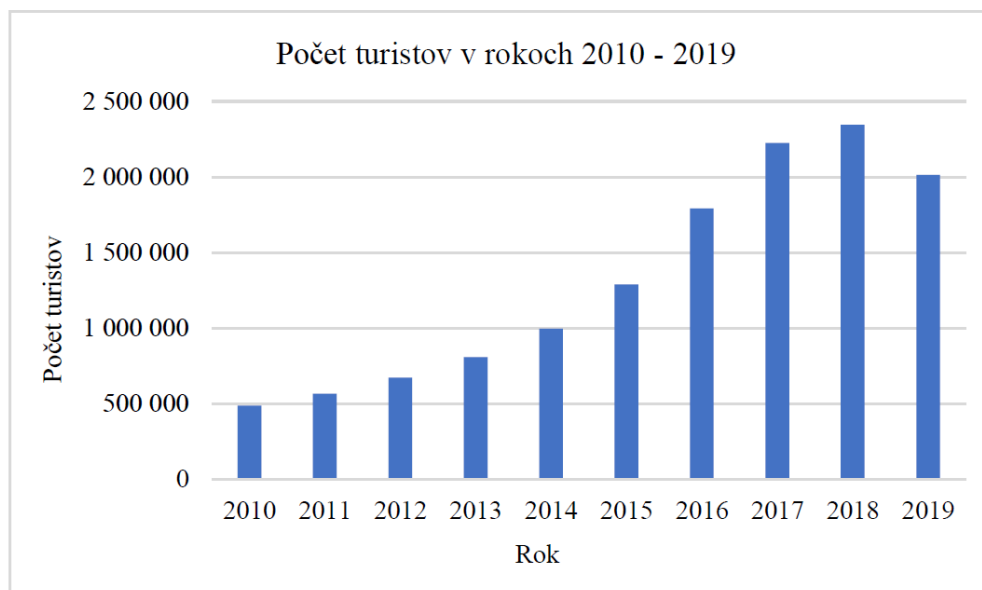
²⁸ EUROSTAT. Fishery statistics in detail [online]. In *Eurostat Data*. 2019. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fishery_statistics_in_detail>

²⁹ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [Online]. In *ICoC Publications : Reports*, Iceland : ICoC. 2018, s. 55. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>

³⁰ SEDLABANKI ÍSLANDS. Economy of Iceland [online]. In *Sedlabanki Íslands*. Reykjavík : Central Bank of Iceland. 2018. s. 16. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na: <https://www.sedlabanki.is/library/Skraarsafn/Efnahagsm%C3%A1l/Economy-of-Iceland/2018/EOI_2018_heildarskjal.pdf>

³¹ ÓLADÓTTIR, Oddný Þóra. Tourism in Iceland in figures [online]. In *Icelandic Tourist Board Research & Stats*, FERÐAMÁLASTOFA : Reykjavík, 2018. 5 s. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na: <https://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/talnaefni/tourism-in-iceland-2018_2.pdf>

Graf č. 2 – Nárast počtu turistov v rokoch 2010 - 2019

Prameň : vlastné spracovanie podľa ICELAND TOURISTIC BOARD. Number of foreign visitors [online]. In Iceland touristic Board, 2020. [cit. 2020-27-04]. Dostupné na: <<https://www.ferdamalastofa.is/en/research-and-statistics/numbers-of-foreign-visitors>>

Avšak rast turizmu ako najdôležitejšie exportné odvetvie sa spomaľuje. Po finančnej kríze a znehodnotení islandskej koruny bol Island v porovnaní s ostatnými severskými krajinami lacnou destináciou. Toto už ale neplatí, pretože islandská koruna od roku 2010 získala na hodnote viac ako 40 % a Island sa stal najdrahšou destináciou v Európe.³² Druhým dôvodom je skrachovanie americkej leteckej spoločnosti WOW, ktorá v priebehu posledných 10 rokov priviezla do krajiny takmer 1/4 všetkých a v dôsledku toho, v roku 2019 kleslo celkové množstvo turistov o viac ako 1/3.³³ Keďže zámer turistov je vidieť najmä krásy nedotknutej prírody na Islande, čo pri premnožení turistov v poslednej dobe bolo takmer nemožné, práve teraz je ten čas začať odznova a ponúknuť im, čo chcú. Podľa

³² EUROSTAT. Price level index for final household consumption expenditure [online]. In *Eurostat Statistic Explained*. 2020. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na: <[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Price_level_index_for_final_household_consumption_expenditure_\(HFCE\)_2018_\(EU-28%3D100\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Price_level_index_for_final_household_consumption_expenditure_(HFCE)_2018_(EU-28%3D100).png)>

³³ GOODMAN,S.P.- ALDERMAN,L. Iceland's Purple Planes Are Grounded and With Them, Its Economy [online]. In *The Wall Street Journal*. New York : The New York Times Company 25.8.2019. [cit. 2020-05-04]. Dostupné na: <<https://www.nytimes.com/2019/08/25/business/iceland-economy-wow-air.html>>

OECD je nutné prispôbiť stratégiu pre rozvoj turizmu, aby bol čo najmenej škodlivý k životnému prostrediu a sociálne a ekonomicky udržateľný.³⁴

Historicky bola ekonomická prosperita Islandu vybudovaná vďaka udržateľnému využívaniu prírodných zdrojov. V poslednom desaťročí sa začínajú na trhu presadzovať nové, na vývoz orientované spoločnosti z kvarciárneho sektoru, ako napr. v oblastiach R&D, ICT (informačno-komunikačných technológií), v inovácii produktov a pod. Toto je sektor, v ktorom by mal Island vidieť potenciál svojho dlhodobého rastu. Keďže prírodné zdroje sú obmedzené, je potrebné sa zamerať prechod k znalostnej ekonomike.

Aby sme zhrnuli túto časť, cestovný ruch v roku 2017 sa podieľal na 42 % z celkových príjmov z exportu, ktoré dosiahli hodnotu 9 793 mil. USD. Rybársky priemysel sa na celkovom exporte podieľal 17 %, hliník 16 % a 24 % bolo pripísané ostatným statkom a službám.³⁵

Môžeme teda pozorovať, že islandské hospodárstvo má len niekoľko prosperujúcich odvetví, o ktoré sa môže jeho ekonomika opierať. A tým, že táto ekonomika je veľmi málo diverzifikovaná, podlieha veľkým výkyvom a volatilita. Akonáhle sa výnosy z jedného odvetvia výrazne znížia, má to výrazný vplyv na bohatstvo a životnú úroveň krajiny.

1.3 Slabé stránky Islandskej ekonomiky, ktoré brzdia ekonomický rast

Každá ekonomika má svoje slabé stránky a problémy, ktorým musí čeliť, aby si zabezpečila stabilný ekonomický rast a prosperitu. Pre Island je to najmä spomínaná nízka diverzifikácia hospodárstva a exportných odvetví. Keďže Island je malá ekonomika, ktorá nemá veľký potenciál expanzie na domácom trhu, musí sa spoliehať najmä na svoje exportné odvetvia, kde efektívnemu rozvoju bráni geografická vzdialenosť od európskych trhov a vlastná islandská mena. Taktiež je obmedzená veľkosťou trhu s pracovnou silou, kde nie je priestor na zvyšovanie počtu pracovníkov, ale je nutné zvyšovať produktivitu

³⁴ OECD. OECD Economic Surveys : Iceland 2017, In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2017. s. 24. ISBN 9789264277939

³⁵ STATISTICS ICELAND, Trade in goods and services : Selected items of the exports of goods and services 2013-2019 [online]. In *Statistics Iceland*, 2018. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na: <https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Efnahagur/Efnahagur__utanrikisverslun__3_voruthjonusta__voruthjonusta/UTA05003.px/?rxid=be1f3657-ac7b-4f0d-9d89-40bec776e0b0>

práce. Nízka produktivita kapitálu je problém prítomný vo všetkých odvetviach islandského hospodárstva, ale najmä v domácom sektore služieb a v energetickom priemysle. Okrem toho, islandská ekonomika je príliš závislá na lokálnych prírodných zdrojoch, ktorými je ekonomický rast krajiny limitovaný, a preto je nutné snažiť sa neustále zvyšovať pridanú hodnotu z týchto obmedzených zdrojov.

Ďalšími významnými výzvami pre budúci rozvoj bude znížiť závislosť ekonomiky na prírodných zdrojoch, zvýšiť atraktivitu krajiny pre prílev PZI do krajiny, zvýšiť kvalitu infraštruktúry a zabezpečiť stabilné podnikateľské prostredie. Pre zabezpečenie udržateľného ekonomického rastu je nutné, aby sa krajina čelila najmä dvom hlavným výzvam, a to zlepšeniu produktivity práce a prilákanie zahraničných investorov.

1.3.1 Nízka produktivita práce

Produktivita práce hrá významnú úlohu vo výkonnosti ekonomiky. Keď porovnáme produktivitu vyspelých ekonomík, Island sa síce nachádza nad priemerom OECD, ale v porovnaní s ostatnými severskými krajinami zaostáva. Tým, že na Islande je zamestnanosť produktívnej skupiny obyvateľstva najvyššia zo všetkých štátov OECD, nie je už možné zvyšovať kvantitu pracovníkov a na podporu ekonomického rastu je dôležité zvýšiť produktivitu existujúcej pracovnej sily. Problém islandského trhu práce je, že mzdy stúpajú rýchlejšie ako produktivita práce a v porovnaní platových rozdieloch vysoko produktívnych odvetví a nízko produktívnych odvetviach nie je takmer žiadny rozdiel.³⁶ Rovnaké mzdy vo všetkých odvetviach nemotivujú obyvateľstvo k prechodu do iných odvetví hospodárstva, k vyššiemu vzdelaniu alebo k investíciám do ľudského kapitálu. V porovnaní vyprodukovaného HDP jedným zamestnancom za hodinu, ktorým sa meria produktivita práce, Island dosiahol v roku 2018 hodnotu 63,91 USD, zatiaľ čo Nórsko až 85,03 USD.³⁷ Najnižšia produktivita je v domácom sektore služieb, ktorý tvorí až 64 % HDP a zamestnáva 70 % celkovej pracovnej sily. Naopak, exportné odvetvia sú tie

³⁶ OECD. OECD Economic Surveys : Iceland 2019. In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2019. s. 40. ISBN 978-92-64-96409-9.

³⁷ OECD. GDP per hour Worked : indicator [online]. In *OECD Data*, 2020. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/0bb009ec-en>>

najproduktívnejšie, pretože sú neustále vystavené externej konkurencii, čo ponecháva oveľa menej priestoru pre nevyužívané zdroje a vyvoláva tlak na optimalizáciu efektivity.³⁸

Možnosť ako podporiť konkurenciu v domácom sektore je otvorenie ekonomiky, ktorá je pomerne uzavretá, lebo podlieha množstvu regulácií. Zníženie bariér vstupu do niektorých odvetví, by pomohlo prilákať do krajiny konkurenciu, vytvoriť zdravé podnikateľské prostredie a zvýšiť produktivitu práce v domácom sektore služieb. Na základe percentuálneho podielu exportu a importu na HDP, ktorým sa meria otvorenosť ekonomiky, sa Island drží pod priemerom otvorenosti malých ekonomík s hodnotou 91 % za rok 2018, pričom priemer malých ekonomík je 107 %.³⁹ Aj napriek tomu, že Islandu bráni v úplnom otvorení ekonomiky geografická vzdialenosť od európskeho kontinentu a vlastná mena, stále nemá otvorenosť ekonomiky v takom rozsahu ako sa od neho očakáva. Malé ekonomiky majú tendenciu sa otvárať čo najviac, keďže otvorenosť podporuje nielen produktivitu a celkovú efektivitu ekonomiky, ale aj inovácie a úspory z rozsahu produkcie. Navyše, zdravé podnikateľské prostredie nielen podporuje rast produktivity ale aj zvyšuje odolnosť voči globálnym šokom.

1.3.2 *Nedostatok zahraničných investorov*

Ďalším podnetom na otvorenie ekonomiky je prilákanie priamych zahraničných investícií, nakoľko v súčasnosti v dôsledku finančnej krízy v roku 2008 ostávajú dôležité priemyselné odvetvia bez prítomnosti investícií. Na podporu ekonomického rastu, realizáciu projektov a rozvoj celkovej ekonomiky sú investície nevyhnutné. Z udalostí počas finančnej krízy na Islande vyplýva, že dôveryhodnosť v islandské finančné trhy bola v období po kríze veľmi nízka, a aj napriek tomu, že v súčasnosti má Island znovu prístup na medzinárodné trhy, islandské dlhopisy sú ešte stále ohodnotené pomerne rizikovou prémiou.⁴⁰ Investori stále vnímajú riziko súvisiace s kontrolou kapitálu, ktoré obmedzuje

³⁸ MCKINSEY Scandinavia. Charting a Growth Path for Iceland [online]. In *McKinsey&Company Publications*. 2012. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://www.stjornarradid.is/media/forsaetisraduneyti-media/media/Skyrslur/charting-a-growth-path-for-iceland-2012.pdf>>

³⁹ WORLD BANK. Trade (% of GDP): Small States [online]. In *The World Bank : Data*, 2018. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=S1>>

⁴⁰ COUNTRYECONOMY. Rating : Iceland Credit Rating. [online]. In *Countryeconomy Data*. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://countryeconomy.com/ratings/iceland>>

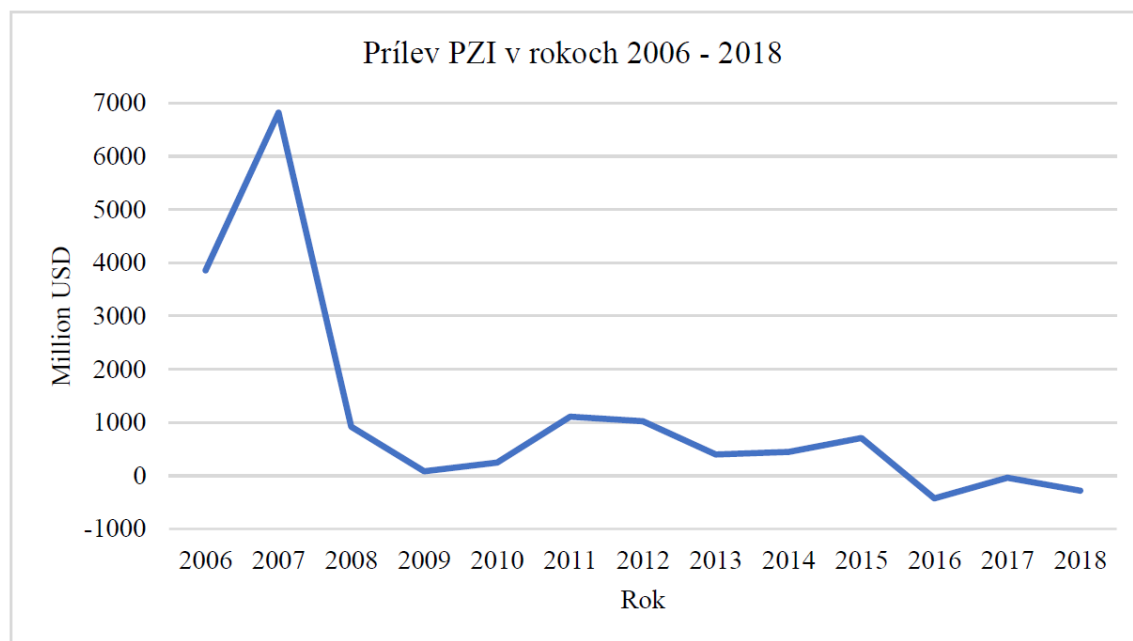
prílev zahraničných investorov do krajiny. Výška investícií v krajine je veľmi nízka a prílev investícií sa stále po finančnej kríze neobnovil tak akoby si krajina priała. Islandská Centrálna Banka sa snaží právne upravovať niektoré regulácie s cieľom podporiť prílev nových investorov, ale aj napriek tomu je podľa indexu regulačných PZI, ktoré skúma OECD, stále Island jednou z krajín, kde sú PZI regulované takmer najprísnejšie.⁴¹ Island má rozsiahle trhové regulácie, ktoré zahŕňajú bariéry na vstup do priemyselných odvetví a sektoru služieb. Ďalej sú to najmä regulácie v domácom sektore služieb a trhu s výrobkami v sieti priemyslov, ale aj administratívne prekážky pre start-upy. Podľa OECD odporúčani by mala Islandská vláda znížiť tieto regulácie z 1,8 na 1,4 indexových bodov.⁴² Obmedzenia pre PZI tlmia pokroky v produktivite zamestnancov, ktoré by mohli byť dosiahnuté pomocou medzinárodnej kapitálovej a vedomostnej výmeny.

Dostatok geotermálnej a vodnej energie na Islande v minulosti prilákalo veľké množstvo priamych zahraničných investícií do odvetvia spracovania hliníka, podnietilo záujem high-tech firiem, ktoré si založili na Islande dátové centrá, využívajúc zelenú energiu. Podľa grafu č. 3 môžeme vidieť, že v období pred vypuknutím finančnej krízy dosahovali priame zahraničné investície pomerne vysoké hodnoty. V roku 2007 bol prílev PZI 6.822 mld. USD, čo tvorilo 32 % celkového HDP krajiny, avšak podľa klesajúcej tendencie grafu, vidíme prudký pokles PZI po začatí finančnej krízy a v roku 2016 dokonca pokles až do záporných hodnôt.

⁴¹ OECD. FDI Restrictivness : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/9a523b18-en>>

⁴² OECD. OECD Economic Surveys : Iceland 2019. In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2019. s. 44. ISBN 978-92-64-96409-9.

Graf č. 3 – Vývoj PZI v rokoch 2006 – 2018 (v mil. USD)

Prameň : vlastné spracovanie podľa OECD. FDI flows : indicator [online]. In OECD Data. 2020. [cit. 2020-13-03]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/9a523b18-en>>

Štátne vlastníctvo je tiež jedným z dôležitých aspektov pre obmedzenie PZI, najmä v produkcii a distribúcii elektrickej energie, kde je väčšina spoločností vlastnená štátom. To spôsobuje, že spoločnosti, ktoré chcú investovať do energetického priemyslu potrebujú licenciáciu na prevádzku a firmy z oblasti mimo EHP majú takmer úplne zamedzenú možnosť na PZI.⁴³ Navyše, vláda stále vlastní 3 najväčšie banky na Islande. Privatizácia je síce naplánovaná, ale stále nie je stanovená žiadna časová os.

Na druhej strane, čo môžeme vyzdvihnúť je podľa správy 2020 Doing Business Ranking hodnotenie Islandu ako 26. najlepšie miesto pre podnikanie zo 190 posudzovaných ekonomík.⁴⁴ Pozitívny prístup k podpore investícií môžeme vidieť aj zo strany vlády, ktorá neustále uvoľňuje kapitálové kontroly a v súčasnosti obmedzenia pretrvávajú už iba v rybárskom, energetickom a leteckom odvetví. Island má veľký

⁴³ OECD. OECD Economic Surveys : Iceland 2019, In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2019. s. 39. ISBN 978-92-64-96409-9.

⁴⁴ WORLD BANK GROUP. Doing Business 2020 [online]. In *World Bank group Publications*, vyd. 1, s. 4. ISBN 978-1-4648-1440-2. [cit. 2020-13-03]. Dostupné na: <<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/i/iceland/ISL.pdf>>

potenciál na rozvoj, ale nedostatkom investícií je zabrzdený, a preto je nutné, aby vláda zabezpečila v krajine stabilitu a aby investične zaujímavé príležitosti mali byť z čoho financované.

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

V tejto kapitole sa budeme venovať cieľom bakalárskej práce a výskumným metódam, ktoré boli použité počas písania práce. Hlavným cieľom práce je analyzovať výzvy, ktorým islandská ekonomika čelí a zamerať sa na perspektívy budúceho rozvoja a k nim zodpovedajúce stratégie na zabezpečenie udržateľného ekonomického rastu. Popri hlavnom ciele sme sa zamerali na čiastkové ciele, ako popísanie súčasného stavu islandskej ekonomiky a identifikovanie slabých stránok ekonomiky Islandu. Pozorovanie historického vývoja je dôležité pre formuláciu charakteru islandskej ekonomiky. Na základe toho sme následne dokázali analyzovať štruktúru hospodárstva v krajine. Vyzdvihli sme oblasti, v ktorých táto ekonomika vyniká a majú potenciál na ďalší rozvoj, a naopak identifikovali sme oblasti, ktoré v dlhodobom horizonte musia byť zlepšené. Následne sme tieto poznatky využili pri analyzovaní výziev a pomocou správ Islandskej obchodnej komory, odporúčaní OECD a správ od spoločnosti McKinsey&Company sme definovali stratégie pre dlhodobý ekonomický rast krajiny.

V rámci prvej výzvy sme skúmali existujúce odvetvia, o ktoré sa v súčasnosti opiera islandská ekonomika a možnosti expanzie v týchto odvetviach. Analyzovali sme možnosti expanzie v rybárskom a energetickom priemysle, v oblasti turizmu a rozvoj odvetvia dátových centier. Druhou výzvou boli možnosti pre rozvoj nových odvetví, ktoré by pomohli diverzifikovať exportné odvetvia, podporiť ekonomický rast a následne zmierniť volatilitu Islandu voči externým vplyvom. V tejto časti sme zamerali na znalostnú ekonomiku. Vychádzali sme zo všeobecných predpokladov o znalostnej ekonomike a pomocou dedukcie z nich vytvárali čiastkové závery, ktoré sme aplikovali do stratégie na prechod k znalostnej ekonomike.

Hlavnou výskumnou metódou použitou v práci bola analýza, pomocou ktorej sme jav rozobrali na menšie časti, ktoré sme ďalej skúmali a rozvíjali. Na sumarizáciu získaných poznatkov sme použili syntézu a dedukciu.

Hlavným prínosom práce je aktuálna stratégia pre udržateľný ekonomický rast na Islande. Vzhľadom k neaktuálnosti knižných publikácií, zaoberajúcich sa problematikou súčasného ekonomického stavu, sme v práci čerpali predovšetkým z internetových zdrojov. Kvantitatívne údaje použité v práci sme získali najmä z databáz a štatistík OECD a Statistics Iceland. Kvalitatívne údaje sú čerpané najmä z troch už vyššie spomínaných

zdrojov: OECD odporúčaní, správ spoločnosti MCKinsey&Company a správ Islandskej obchodnej komory.

3 Výsledky práce a diskusia

Praktická časť práce je venovaná konkrétnym výzvam, ktorým musí čeliť islandská ekonomika, aby podporila ekonomický rast v krajine. Predstavíme tu niekoľko krokov a stratégií, ktoré by mohli slúžiť na to, aby Island prelomil neustále ekonomické cykly, striedajúce obdobia recesie a výrazného ekonomického rastu.

Islandské hospodárstvo má historickú tendenciu byť zamerané len na ekonomický rast jedného odvetvia počas konkrétného obdobia. Z udalostí v krajine vieme pozorovať, že najprv výrazne narástol rybársky priemysel, ale v čase poklesu cien a poklesu uloveného množstva, prispel k hlbkej recesii. Ešte väčšiu recesiю sme mohli pozorovať po páde bankového sektoru a začatí finančnej krízy, z ktorej sa Island dostal vďaka rozmachu v turizme a ten je teraz jedno z hlavných exportných odvetví v krajine. Odlivy a toky príjmov v týchto odvetviach následne spôsobujú veľké výkyvy v celkovej ekonomickej aktivite. Na prerušenie týchto ekonomických cyklov je nutné, aby Island rozšíril svoj potenciál nielen v existujúcich odvetviach, ale zameral sa aj na nové, najmä znalostné odvetvia ekonomiky. Tieto nové odvetvia by priniesli diverzifikáciu exportu, čo by sa odzrkadlilo na zvýšenej ekonomickej stabilite a vyrovnanej platobnej bilancii. V nasledujúcom horizonte by sa mali politiky zamerať na stabilné prostredie exportných odvetví a zabezpečiť im level produkcie, ktorý je dlhodobo udržateľný a za podpory investícií zvyšovať príjmy z týchto odvetví.

3.1 Expanzia v existujúcich odvetviach

Najprv sa pozrieme na existujúce odvetvia ekonomiky a možný potenciál rozvoja rybárskeho, energetického a turistického odvetvia, a zároveň načrtujeme aj potenciál pre rozvoj v odvetví dátových centier. V týchto odvetviach existuje niekoľko možností, ktorými dokážeme zabezpečiť expanziu a vyššie príjmy. Jednak môžeme zvýšiť objem vyprodukovaného tovaru alebo poskytnutých služieb. Ďalšia možnosť je zvýšiť pridanú hodnotu a ako posledné je rozvoj pododvetví.

3.1.1 Rybársky priemysel

Odkedy sa ekonomika začala viac diverzifikovať, podiel rybolovu na celkovom exporte sa postupne znižuje. Už v roku 2017 bol rybolov zdrojom len 16 % celkového islandského exportu. Vládne reformy zabezpečili, že Island má založenú veľmi efektívnu rybolovnú politiku, ktorá zabraňuje nadmernému výlovu rýb a tým zabezpečuje udržateľnosť rybárskeho priemyslu.⁴⁵ Preto nie je možné zvýšiť príjmy z tohto odvetvia pomocou zvýšenia objemu produktov z morského priemyslu, ale je dôležité, aby rybársky priemysel využil budúce zlepšenia a príležitosti dostupné na rozširovanie hodnoty obmedzených zdrojov tohto odvetvia. Možnosti spočívajú v rozšírení geografického dosahu, v znížení nákladov na úlovok a zároveň v získaní vyššej ceny za výrobok. Je potrebné neustále skúmať nástroje na umožnenie využívania poľnohospodárskeho pokroku v technológiách a investíciami do vybavenia rybárskeho priemyslu zvyšovať produktivitu v tomto odvetví.

Niektoré značky produktov získavajú prémiové zisky už len z dôvodu prestíže krajiny, a preto je potrebné vybudovať si silnejšiu pozíciu na trhu a začať presadzovať hodnotu značky islandského úlovku a jeho spoločností.⁴⁶ Jedným z kľúčových bodov na zvýšenie pridanej hodnoty je zamerať sa na pôvod, čistotu a kvalitu islandských výrobkov a využiť túto komparatívnu výhodu v rámci globálneho marketingu, keďže ryby v okolí Islandu sú jedny z najzdravších a najvýživnejších na svete vďaka čistým vodám v okolí ostrova.

Ďalej je tu možnosť expanzie do morského hospodárstva resp. akvakultúry. Vďaka chovu rýb by sa dosiahlo zvýšenie objemu ulovených rýb. V posledných rokoch počet voľne žijúcich úlovkov vo svete stagnuje, zatiaľ čo chovná časť sa strojnásobila. V porovnaní s Nórskom, ktoré má taktiež veľmi dobre rozvinutý rybársky priemysel, Island v chove rýb zaostáva. Pridaná hodnota v chove rýb v Nórsku je momentálne takmer tak vysoká ako hodnota úlovku voľne žijúcich rýb. Islandu sa od roku 2015 podarilo zvýšiť

⁴⁵ GOVERNMENT OF ICELAND. Fisheries Management [online]. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://www.government.is/topics/business-and-industry/fisheries-in-iceland/fisheries-management/>>

⁴⁶ MCKINSEY Scandinavia. Charting a Growth Path for Iceland [online]. In *McKinsey&Company Publications*. 2012. s. 70. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <<https://www.stjornarradid.is/media/forsaetisraduneyti-media/media/Skyrslur/charting-a-growth-path-for-iceland-2012.pdf>>

chovnú časť rýb o 150 %, ale stále poskytuje len 1 % z celkového zisku z exportu.⁴⁷ Pre Island je to jedna z možností ako vybudovať odvetvie synergie s klasickým rybárskym priemyslom a zabezpečiť tým novú dynamiku rastu tohto odvetvia. Za podpory dlhodobých investícií by mohol Island vytvoriť základ pre ten správny rozbeh islandského chovu rýb.

3.1.2 Energetický priemysel

Island je ostrovný štát, ktorý sa nachádza na rozhraní dvoch tektonických platní a zároveň má aj vhodnú klímu, vysoký úhrn zrážok, veľa horských oblastí a ľadovcov, čo mu dáva ideálne podmienky na produkciu geotermálnej, vodnej a veternej energie. Vďaka tejto polohe dokáže Island produkovať obnoviteľnú energiu s veľmi nízkymi nákladmi. V súčasnosti je podiel obnoviteľnej energie v produkcii na Islande 99,99 %. Najväčšiu časť tvorí vodná energia, 69,66 % a geotermálna energia 30,31 %. Ako ostrovný štát má Island priaznivé podmienky aj na výrobu veternej energie 0,02 % a fosílna palivá sú využívané iba nevyhnutne ako palivá do lodí, lietadiel a pozemných dopravných prostriedkov.⁴⁸ Islandská vláda neustále podporuje znižovanie používania fosílnych palív medzi obyvateľmi, a preto ich podporuje dotáciami na nákup elektrických automobilov a zároveň v agende pre udržateľný rozvoj krajiny stanovila cieľ neustále zvyšovať uhlíkové dane a do roku 2030 úplne zakázať registráciu automobilov s naftovým motorom.⁴⁹

V posledných rokoch bola na Islande testovaná veterná energia a dosiahla veľmi pozitívne výsledky. Národná energetická spoločnosť predstavila projekty na niekoľko veterných fariem, ktoré by dokázali produkovať energiu s výkonom 330MW, čo predstavuje výkon, ktorý je schopný pokryť až 15 % celkovej spotreby elektrickej energie.⁵⁰

⁴⁷ STATISTIC ICELAND. Aquaculture in Iceland [online]. In *Statistic Iceland*, 22.3.2019. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://www.statice.is/publications/news-archive/fisheries/aquaculture-in-iceland/>>

⁴⁸ NATIONAL ENERGY AUTHORITY. Installed electrical capacity and electricity production in Iceland power stations 2018 [online]. In *National Enrgy Authority Data Repository*. 2019. s. 1. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://orkustofnun.is/gogn/Talnaefni/OS-2019-T006-02.pdf>>

⁴⁹ GOVERNMENT OF ICELAND. Iceland Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development [online]. 2019. s 57. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/23408VNR_Iceland_2019_web_final.pdf>

⁵⁰ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports, Iceland : ICoC*. 2018, s. 75. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>

Komparatívna výhoda Islandu je, že má v medzinárodnom porovnaní veľmi nízke náklady a neustále môže rozvíjať svoj potenciál nízko-uhlíkovej energie. Energetický potenciál na Islande je veľmi ťažko odhadnuteľný, ale v teoretickej rovine je využívaných iba cca 20 % dostupnej vodnej a 11 % geotermálnej energie. Avšak v praktickej rovine, ekonomicky dosiahnuteľné množstvo produkcie by pri súčasných technológiách bolo z toho podstatne menšie. Island má už pri súčasnej produkcii veľký nadbytok celkovej produkovanej energie, ktorý by mohol exportovať do zahraničia. Aj napriek veľkému potenciálu export energie z ostrovnej krajiny si vyžaduje vysoké a dlhodobé investície, preto energetický priemysel tvoril v roku 2018 len 18 % celkového exportu. Na úkor exportu sa vláda snažila na základe týchto lacných zásob lákať do krajiny spoločnosti z odvetví, ktoré sú energeticky náročné, ako napríklad spoločnosti na výrobu hliníka a v posledných rokoch najmä dátové centrá.

Nová veľká príležitosť v energetickom priemysle sa otvorila Islandu po začatí rokovaní o podmorském elektrickom prepojení do Veľkej Británie. Toto prepojenie by mohlo priniesť až 4-6 % zvýšenie HDP a keďže sa UK zaviazalo splniť ambiciózny cieľ v redukcii skleníkových plynov, partnerstvo by bolo výhodné pre obe krajiny. Toto spojenie by malo byť dlhé viac ako 1000km a malo by zabezpečiť v 800-1200MW jednosmerného prúdu vysokého napätia, čo by stačilo na dodávku energie pre 1,6 miliónov britských domácností.⁵¹ Úspešnosť tohto projektu by pre Island znamenala potenciálnu možnosť rozšíriť svoju dodávku až na európsky kontinent a pomôcť znížiť závislosť Európy na importovaní fosílnych palív. Aj napriek tomu, že by tento projekt priniesol výhody aj Islandu aj Veľkej Británii, sú tu politické, logistické a samozrejme aj ekonomické problémy. Náklady na tento projekt sa odhadujú na 5 mld. EUR a na financovanie by Island podporoval veľkú podporu zo strany VB, ako aj zahraničných investorov.

3.1.3 Turizmus

Rozmach turizmu je hlavný dôvod, ktorý pomohol uzdraveniu islandskej ekonomiky, ale rast tohto odvetvia od minulého roku sa spomaľuje. Po zvýšení množstva turistov

⁵¹ LANDSVIRKJUN. Submarine Cable to Europe [online]. In *Landsvirkjun projects*. 2016. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://www.landsvirkjun.com/researchdevelopment/submarinecablotoeurope>>

o 39 % v roku 2016, v roku 2018 to už bolo iba 5,4 % a v roku 2018 už počet turistov klesol o 14,1 %.⁵² Pri dôležitosti tohto sektoru pre Island a pandémie COVID19 kedy sa turizmus vo svete zastavil, to pre Island môže byť príležitosť ako nastaviť základy pre usmernený rast tohto odvetvia. Čoraz väčšie množstvo turistov v posledných rokoch vytváralo veľký tlak na infraštruktúru, zdravotníctvo, záchranné služby a hlavne na životné prostredie. Taktiež obyvatelia Islandu začali vnímať tento nadmerný prílev turistov do krajiny negatívne.

Keďže islandská prosperita bola vybudovaná vďaka udržateľnému využitiu prírodných zdrojov, krajina by sa mala snažiť zachovať tento trend. Je potrebné nastaviť udržateľnú turistickú stratégiu a zmaximalizovať príjmy z tohto odvetvia. OECD v tomto smere vydalo odporúčania, ktoré zahŕňajú napríklad odstránenie daňových výhod a začať zdaňovať aktivity týkajúce sa turizmu štandardnou mierou dane z pridanej hodnoty.⁵³ Keďže turizmus vypukol v krajine zrazu a obyvatelia sa nestihli adaptovať, je nutné vzdelávať obyvateľov v oblasti turizmu, zlepšovať kvalitu služieb a hlavne už spomínanú produktivitu v domácom sektore služieb.

Relatívne veľká rozloha, odľahlé oblasti a nedostatočná infraštruktúra spôsobuje, že väčšina turistov ostáva v severozápadnej časti krajiny, kde sú niektoré hlavné turistické atrakcie a tiež sa tu nachádza aj hlavné letisko Keflavik. Mnoho z hlavných turistických atrakcií sú verejné priestranstvá a to podkopáva možnosť vybudovania správnej infraštruktúry cestovného ruchu, pretože návštevníci nie sú spoplatňovaní za ich používanie.⁵⁴ Pomôcť by mohlo zavedenie poplatkov za vstupy do konkrétnych oblastí, z ktorých by sa dokázala posilniť infraštruktúra na ostrove. Island sa na základe Svetového Ekonomického Fóra v analýze pre konkurencieschopnosť cestovania a turizmu sa v roku 2019 umiestnil na 30 mieste zo 141 krajín.⁵⁵ Krajiny boli hodnotené v 8 oblastiach,

⁵² ICELANDIC TOURISTIC BOARD. Number of foreign visitors [online]. In *Icelandic Touristic Board Research & Statistics*. 2020. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://www.ferdamalastofa.is/en/research-and-statistics/numbers-of-foreign-visitors>>

⁵³ OECD. OECD Economic Surveys : Iceland 2019. In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2019. s. 23. ISBN 978-92-64-96409-9.

⁵⁴ MCKINSEY Scandinavia. Charting a Growth Path for Iceland [online]. In *McKinsey&Company Publications*. 2012. s. 78. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <<https://www.stjornarradid.is/media/forsaetisraduneyti-media/media/Skyrslur/charting-a-growth-path-for-iceland-2012.pdf>>

⁵⁵ WORLD ECONOMIC FORUM. *The travel & Tourism Competitiveness Report 2019* [online] 2019, s. 36. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: < http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf>

v ktorých mal vo väčšine veľmi pozitívne výsledky. Avšak v dvoch ukazovateľoch sa nachádzal hlboko pod priemerom, a to v cenovej konkurencieschopnosti a kvalite infraštruktúry.

Keďže na Islande boli v rokoch po finančnej kríze limitované, infraštruktúra je v súčasnosti zanedbaná, a teraz keď je Island v zdravom ekonomickom stave je potrebné dobehnúť zameškané. Posledná správa z Federácie priemyslu na Islande odhaduje, že na údržbu infraštruktúry je potrebných investovať 2,4mld. EUR, čo je 15 % HDP.⁵⁶ Z môjho pohľadu majú najväčší potenciál projekty na expanziu letísk a obnovu ciest, prípadne výstavba nových. Islandská letecká spoločnosť ISAVIA plánuje zvýšiť množstvo pasažierov zo súčasných 10 miliónov na 24 miliónov do roku 2040.⁵⁷ Expanzia letiska v Keflavíku už v minulosti poskytla významnú bránu s dostatočnou kapacitou na rozmach turizmu. V súčasnosti sa vidí potenciál z investície do dopravného uzlu, na prestupové lety z Európy do Ameriky, vďaka ktorým by turistom prestup v tejto destinácii mohol umožniť vidieť tie najdôležitejšie turistické atrakcie. Jednou z ďalších investícií by mohla byť výstavba ďalšieho medzinárodného letiska v Hvassahrun, ktoré by bolo lokalizované bližšie k hlavnému mestu Reykjavík ako je súčasné medzinárodné letisko v Keflavíku. Toto letisko by následne mohlo otvoriť nový priestor pre rozvoj hlavného mesta.

Poslednou veľmi dôležitou investíciou, ktorú spomenieme, bude rozvoj ciest, nakoľko prevažná väčšina turistov na ostrove využíva spoločnosti na požičanie auta, aby sa mohli čo najjednoduchšie po ostrove prepravovať. Cesty sú vďaka zanedbaniu investícií do infraštruktúry v nevyhovujúcom stave a vyžadujú si komplexné opravy. Je to zapríčinené najmä tým, že počet áut na hlavných ťahoch sa zvýšil od roku 2011 o 47 %.⁵⁸ Odhadovaná je veľká nedostatočnosť údržby existujúcich ciest počas predošlých rokov, ale nevyhnutná je aj výstavba nových ciest, mostov a tunelov. Týmto zlepšením ciest na ostrove by následne bolo možné rozptýliť prehustené najatraktívnejšie turistické oblasti, sprístupnením

⁵⁶ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports, Iceland : ICoC*. 2018, s. 73. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>

⁵⁷ ISAVIA. KEF'S Development – past and future [online]. 2018. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <<https://www.isavia.is/en/corporate/business/keflavik-airport/keflavik-airports-major-development-plan>>

⁵⁸ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports, Iceland : ICoC*. 2018, s. 73. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>

a spropagovaním nových lákavých miest na ostrove, ak by sa k nim turisti vedeli jednoducho prepraviť.

Pozitívnym aspektom v posledných rokoch bolo, že turisti, ktorí navštevovali Island posledných rokoch, prichádzali z rôznych oblastí sveta, čo zabezpečilo, že prílev turistov nepodliehal výkyvom pri vývoch individuálnych trhoch. Naopak, negatívnym aspektom bolo podliehanie sezónnosti. Počet prenocovaní v hoteloch je päťkrát vyšší v júli a v auguste ako v januári. Štyri mesiace od mája až do augusta predstavovali v roku 2017 takmer polovicu návštevníkov.⁵⁹ Riešenie sezónnosti má preto potenciál na zlepšenie miery využitia. Úspech v tomto ohľade by zvýšil ročnú mieru obsadenosti, následkom čoho by sa zvýšila výnosnosť sektoru a jeho pridaná hodnota.

Nová stratégia v odvetví turizmu by pre Island mohol byť projekt Meet in Reykjavík. Tento projekt je zameraný na prilákanie obchodných turistov počas celého roka tým, že začali Reykjavík prezentovať ako ideálne konferenčné mesto. Prínosom pre Island je vyššia hodnota obchodných turistov, ktorí sú ochotní minúť viac peňazí ako klasickí turisti. V súčasnosti má obchodná turistika podiel na celkovom turizme 5,8 %.⁶⁰ Cieľom tohto projektu je prepojiť turistické služby s konferenciami, stretnutiami, obchodnými cestami a medzinárodnými podujatiami, ktoré sú dôležitým zdrojom príležitostí. Štúdie dokazujú, že obchodný turizmus podporuje technologický rozvoj, posilňuje obchodné príležitosti ako aj rozvoj služieb a infraštruktúry. Island ako miesto pre konferencie je ideálne na stretnutia obchodných partnerov aj vzhľadom k jeho polohe, keďže sa nachádza priamo na polceste medzi Severnou Amerikou a Európou. Reykjavík má niekoľko komplexov prispôbených práve na celosvetové konferencie, dostatočnú kapacitu hotelov a zároveň rozsiahle možnosti na trávenie času mimo konferenčných sál. Táto nezisková organizácia, Meet in Reykjavík, poskytuje podporu pri organizácii celého obchodného stretnutia alebo konferencie.⁶¹ Keďže v posledných rokoch nemal Island o turistov núdzu, táto služba nebola až tak propagovaná. Island sa nikdy nesnažil podporovať masový turizmus aj

⁵⁹ ÓLADÓTTIR, Oddný Þóra. Tourism in Iceland in figures [online]. In *Icelandic Tourist Board Research & Statistics*, FERÐAMÁLASTOFA : Reykjavík, 2018. s. 6. [cit. 2020-24-03]. Dostupné na: <https://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/talnaefni/tourism-in-iceland-2018_2.pdf>

⁶⁰ ÓLADÓTTIR, Oddný Þóra. Tourism in Iceland in figures [online]. In *Icelandic Tourist Board Research & Statistics*, FERÐAMÁLASTOFA : Reykjavík, 2018. 29 s. [cit. 2020-24-03]. Dostupné na: <https://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/talnaefni/tourism-in-iceland-2018_2.pdf>

⁶¹ MEET IN REYKJAVÍK. About us [online]. [cit. 2020-24-03]. Dostupné na: <<https://meetinreykjavik.is/about-us/>>

napriek tomu, že potenciál zákazníkov tohto trhu je veľký. Je to jedna z možností orientovať marketing aj na túto príležitosť.

Avšak odvetvie cestovného ruchu je v súčasnosti najviac postihnuté dôsledkami pandémie COVID 19. Zastavenie medzinárodného letectva, uzatvorenie turistických atrakcií, zákaz zhromažďovania sa, zrušenie festivalov a ďalších podujatí má zdrvujúci dopad na globálny turizmus. OECD predbežne predpokladá, že pandémia zníži príjmy z medzinárodného turizmu o 45%. Ak sa zotavovanie z pandémie predĺži až do septembra, môže sa tento pokles prehĺbiť až na 70%.⁶² Islandská vláda predstavila opatrenia na ochranu hospodárstva zamerané najmä pre sektor cestovného ruchu. Tieto opatrenia zahŕňali napríklad dočasné pozastavenie poplatkov pre spoločnosti pôsobiace v oblasti cestovného ruchu a plán pre marketingové kampane v zámorí na propagáciu Islandu a taktiež aj kampaň na podporu Islandčanov, aby cestovali v rámci krajiny a podporili tým oblasť cestovného ruchu.⁶³ Okrem okamžitých nevyhnutných opatrení je taktiež nutné, aby vláda pripravila komplexný program na obnovu turizmu v krajine. Tento program je nutné zamerať aj na to, aby bol turistický sektor odolnejší voči podobným šokom v budúcnosti.

Turizmus je pre Island v súčasnosti najdôležitejším zo všetkých exportných odvetvím, a preto je veľmi dôležité zamerať sa na rýchle oživenie tohto sektora, ale zároveň podporiť nové, prípadne menej rozvinuté odvetvia na Islande.

⁶² OECD. Tourism Policy Responses [online]. In *Tackling coronavirus (COVID-19) : Contributing to a global effort*. 15.4.2020. [cit. 2020-13-05]. Dostupné na: <https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=124_124984-7uf8nm95se&title=Covid-19_Tourism_Policy_Responses>

⁶³ Čirić JELENA. Icelandic Government Takes Measures to Protect Economy from Impact of COVID-19 [online]. In *Iceland review Magazin*. 10.3.2020. [cit. 2020-13-05]. Dostupné na: <https://www.icelandreview.com/politics/icelandic-government-takes-measures-to-protect-economy-from-impact-of-covid-19/>>

3.1.4 Dátové centrá

V súčasnosti, jedným z menej rozvinutých, ale veľmi perspektívnym odvetvím sú dátové centrá. Island je ideálnym miestom pre udržateľné dátové centrá, pretože toto odvetvie má vysokú spotrebu energie. Dánska energetická agentúra predpovedala, že v priebehu rokov 2017-2030 budú nové dátové centrá prispievať až k 85 % nárastu spotreby energie v priemysle.⁶⁴ Keďže budúcnosť sveta ovplyvneného technológiami zahŕňa rozsiahle spracovanie údajov, blockchain a bitcoinovú ťažbu a vysoká spotreba energie je škodlivá pre životné prostredie, dátové centrá sú často veľmi nákladné nie len na odbornú prípravu a vývoj. Dva primárne zdroje výroby energie z obnoviteľných zdrojov, vodná a geotermálna energia, podporujú udržateľnosť a v dôsledku politiky islandskej vlády v tejto oblasti aj zabezpečujú konkurencieschopné a stabilné náklady na energiu. Ďalší dôvod, prečo je Island atraktívnou lokalitou pre výstavbu dátových centier je, že sa nachádza v subarktickom podnebnom pásme, kde sa udržiava teplota priemerne na 5 ° C, čo sú ideálne podmienky na prirodzené chladenie v dátových centrách, vďaka čomu sa znižujú náklady na prevádzku.

Výstavba dátových centier je v krajine v súčasnosti jedno z odvetví, ktoré začína rásť. Môžeme pozorovať, že dátové centrá spotrebovali v roku 2018 2,9 % celkovej vyprodukovanej energie v porovnaní s rokom 2014, kedy to bolo len 0,2 %. Národný energetický úrad predpokladá, že toto odvetvie sa do roku 2022 zdvojnásobí. Výstavba dátových centier je pozitívnym prínosom pre krajinu, lebo vytvára nové pracovné miesta, zabezpečuje prílev peňazí, vďaka ktorým potom môžu byť realizovateľné plány na potenciálny rozvoj tohto odvetvia a výstavbu ďalších areálov dátových centier.

Problém, ktorému Island čelí pri expanzii v tomto odvetví je, že v súčasnosti má len 3 internetové podmorské káble. Spoločnosť Farice, ktorá už prevádzku je dva z islandských podmorských káblov, už začala s mapovaním morského dna na polozenie podmorského kábla. Odhaduje sa, že tento výskum bude stáť približne 1,9 mil. eur a samotná výstavba kábla sa bude pohybovať v rozmedzí od 25 do 30 mil. eur.⁶⁵

⁶⁴ PEDERSEN Lyng Niklas. Iceland is the coolest location for data centers [online]. In *IBM Digital Nordic*. 23.9.2019. [cit. 2020-28-04]. Dostupné na: < <https://www.ibm.com/blogs/nordic-msp/iceland-data-centers/> >

⁶⁵ ELLIOT Alexander, Third undersea data cable in preparation. In *Ríkisútvarpið*. Iceland, 29.1.2019. [cit. 2020-28-04]. Dostupné na: < <https://www.ruv.is/frett/third-undersea-data-cable-in-preparation> >

3.2 Rozvoj znalostnej ekonomiky

Znalostná ekonomika je pojem, ktorý pomenúva opis trendov vo vyspelých ekonomikách smerom k väčšej závislosti na vedomostiach, informáciách a vysokej úrovni kvalifikácie a rastúcej potrebe pohotového prístupu k všetkým z nich v podnikateľskom a verejnom sektore. Doteraz sa Island spoliehal na odvetvia využívajúce prírodné zdroje, a preto nebol pre krajinu rozvoj znalostného odvetvia ekonomiky prioritou. Avšak, pre dlhodobý stabilný ekonomický rast sú lokálne prírodné zdroje obmedzené. V znalostnej ekonomike je oveľa vyšší potenciál rastu, nakoľko toto odvetvie je absolútne nezávislé od prírodných zdrojov a je limitované len konkurenciou, ktorá podporuje rozvoj a rast súčasných a nových podnikov na trhu. Znalostná ekonomika prináša nové trhy, vytvára nové odvetvia a produkuje inovatívne služby, produkty alebo metódy práce, poskytuje vysokú pridanú hodnotu a môže expandovať aj cez rozvoj inovácií v existujúcich odvetviach, nových poznatkoch a know-how. Aj vedomosti, intelektuálne vlastníctvo a technológie môžeme považovať za obchodovateľný tovar, resp. služby, ktoré sa dajú exportovať. Do zahraničia by mohol Island exportovať napríklad technológie na využitie geotermálnych energií, softvérové riešenia pre rybolov a iné.

Nové odvetvia vytvorené na základe znalostnej ekonomiky si už niekoľko rokov držia svoj podiel na HDP. Od roku 2010 exporty z týchto odvetví vzrástli o 49 %, čo tvorí 5,1 % ročného rastu.⁶⁶ Tým, že Island má už teraz najvyššie % zamestnanosti obyvateľov v produktívnom veku zo všetkých OECD krajín,⁶⁷ k získaniu pracovnej sily na vytvorenie nových odvetví je potrebné zvýšiť už spomínanú nízku produktivitu v ostatných odvetviach. Analýza MC&Kinsey uviedla, že zvýšením produktivity na priemernú úroveň severských štátov by sa dokázalo uvoľniť 13 000 zamestnancov na podporu znalostnej ekonomiky.⁶⁸

⁶⁶ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports*, Iceland : ICoC. 2018, s. 61. [cit. 2020-05-04]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>

⁶⁷ OECD. Employment rate : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-05-04]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/a452d2eb-en>>

⁶⁸ MCKINSEY Scandinavia. Charting a Growth Path for Iceland [online]. In *McKinsey&Company Publications*. 2012. s. 46. [cit. 2020-05-04]. Dostupné na: <<https://www.stjornarradid.is/media/forsaetisraduneyti-media/media/Skyrslur/charting-a-growth-path-for-iceland-2012.pdf>>

3.2.1 Štyri piliere pre rozvoj znalostnej ekonomiky

Prechod štátu k znalostnej ekonomike si vyžaduje dlhodobú stratégiu, ktorá by sa mala odvíjať od rozvoja štyroch základných pilierov. Znamená to, že Island najprv musí na základe týchto pilierov pochopiť svoje silné a slabé stránky, stanoviť príslušné ciele a následne vyvinúť vhodné politiky a vynaložiť investície vedúce k pokroku v znalostnej ekonomike.

Ako prvé si vyžaduje ekonomicky výhodný a inštitucionálny režim, ktorý poskytuje stimuly pre efektívne využitie existujúcich a nových vedomostí a zároveň prispieva k vytváraniu, zdieľaniu a využívaniu týchto vedomostí.⁶⁹ Preto bolo v posledných rokoch predstavených niekoľko stimulov na podporu. Od roku 2019 vláda úplne odstránila hornú hranicu dane na výskum a vývoj a schválila skrátenú dobu na vydanie pracovných víz pre zahraničných odborníkov a za špecifických/konkrétnych podmienok aj daňové úľavy až do 50 % pre niektoré start-upové spoločnosti.⁷⁰ Tieto opatrenia síce zvýšili konkurencieschopnosť Islandu z hľadiska uskutočniteľnosti vykonávania R&D projektov v krajine, ale výdavky na vedu a výskum sú stále pod priemerom OECD v hodnote 2.03 % z HDP. Ak sa má Island presadiť na tomto trhu, musia sa výdavky do vedy a výskumu výrazne zvýšiť.

Druhým pilierom, o ktorý sa opera znalostná ekonomika, je vzdelané obyvateľstvo, ktoré dokáže nadobudnúť vedomosti a vhodne ich využiť. V súčasnosti už má Island štatisticky rovnaký počet obyvateľov s terciárnym vzdelaním ako ostatné severské krajiny, ale v porovnaní s nimi má veľmi málo absolventov technických škôl. Aj napriek tomu, že výdavky na vzdelanie sú v medzinárodnom porovnaní o 0,8 percentuálnych bodov HDP vyššie ako priemer OECD, je kvalita vzdelania veľmi nízka.⁷¹ V hodnotení PISA

⁶⁹ CHEN H. Derek – DAHLMAN J. Carl. The knowledge economy, the KAM methodology, and World Bank operations [online]. In *World Bank Institute Working Paper* Washington DC, 2006, no. 37256, s. 4. [cit.2020-07-04].

Dostupné na: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/695211468153873436/pdf/358670WBI0The11dge1Economy01PUBLIC1.pdf>>

⁷⁰ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports*, Iceland: ICoC. 2019, ed. 22, s. 63.[cit. 2020-28-04]. Dostupné na: <https://www.chamber.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/the_icelandic_economy_2019_report.pdf>

⁷¹ OECD. Education spending : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-08-04]. Dostupné na <<https://doi.org/10.1787/6932ce5c-en>>

(Programme for International Students Assessment) od OECD skončil Island vo všetkých oblastiach hodnotenia pod priemerom OCED krajín.⁷² Navyše k tomu je to krajina, ktorá má najväčší podiel obyvateľov s nedokončeným stredoškolským vzdelaním. Dôležitosť kvalitného vzdelania je pre rozvoj inovácií a výskumu nevyhnutná. A pracovné miesta vytvorené v znalostnom odvetví si nevyžadujú len technické zručnosti a vedecký tréning, ale aj kreatívne myslenie. Pozitívnym signálom je, že Ministerstvo školstva oznámilo cieľ zreformovať vzdelávací systém do roku 2030.⁷³ Reformy by sa mali zameriavať najmä na zlepšenie kvality základných škôl a na hodnotenie, profesionálny rozvoj učiteľov a zlepšenie kvality výučby. Ďalšie reformy budú posilňovať odborné školy, ktoré sú nevyhnutné na zredukovanie medzery medzi dopytom po zamestnancoch s odborným vzdelaním, ktorí sú nevyhnutní na podporu rozvoja znalostnej ekonomiky. To by malo zahŕňať prepojenie výučby na odborných školách s praxou a následne možnými pracovnými príležitosťami a tiež zaistenie, aby univerzity zabezpečovali správne vedomosti na podporu znalostnej ekonomiky. Na zabezpečenie týchto vedomostí je nutné posilniť odborné smery na univerzitách, zvýšiť vedecké, technologické, inžinierske a matematické vedomosti. Podporou podnikateľského vzdelávania na univerzitách by následne dokázali zvýšiť inovačné poznatky a zároveň podporiť kreatívne myslenie a spoluprácu. Tento systém by mal zvýšiť celkovú produktivitu a zároveň aj konkurencieschopnosť v krajine. Okrem týchto reforiem by podľa odporúčaní OECD mali byť zvážené programy na povzbudenie menej vzdelaných pracovníkov zúčastňovať sa na vzdelávacích programoch a lepšej integrácii do trhu práce.⁷⁴ Riešením, ako zvýšiť v krajine vzdelanostnú úroveň na rozvoj znalostnej ekonomiky by bolo prilákanie pracovnej sily zo zahraničia.

Tretím pilierom je nutná moderná informačná štruktúra, ktorá zjednoduší efektívne vytvárať, zdieľať a distribuovať informácie, čímlepší proces znalostnej ekonomiky. Pokiaľ ide o informačné a komunikačné technológie, Island má nad ostatnými krajinami

⁷² OECD. PISA : Programme for International Student Assessment [online]. In *OECD Education Statistics*, 2020. [cit. 2020-07-04]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/data-00365-en>>

⁷³ ICELAND CHAMBER OF COMMERCE, The biggest economic issue : Opportunities in education [online]. In *ICoC Publications : Reports*, Iceland : ICoC. 2014. [cit. 2020-08-04]. ISBN 978-9935-9135-2-4. Dostupné na: <https://www.vi.is/files/%C3%BAtg%C3%A1fa/sk%C3%BDrslur/staersta_efnahagsmalid.pdf>

⁷⁴ OECD. OECD Economic Surveys : Iceland 2019, In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2019. s. 42. ISBN 978-92-64-96409-9.

komparatívnu výhodu, keďže viac ako 90 % obyvateľov má prístup k internetu a na základe ICT Rozvojového Indexu sa Island umiestnil na 1. mieste zo 176 hodnotených krajín.⁷⁵

Nevyhnutné sú aj inovácie, ktoré môžu využiť rastúce množstvo vedomostí, prispôbiť ich miestnym potrebám a transformovať ich na produkty ocenené trhom. Aj napriek tomu, že Island za posledných pár rokov zvýšil výdavky na vedu a výskum na 2.03 % z HDP, stále je táto hodnota nižšia ako priemer OECD krajín. Na rozvoji inovácií by sa mali podieľať aj súkromné firmy a podniky, univerzity, ako aj výskumné inštitúcie. Preto okrem zvýšenia vládnych výdavkov je nutné podporiť vedu a výskum súkromným spolufinancovaním. Na základe údajov z roku 2017 tvorilo toto súkromné spolufinancovanie len polovicu z priemeru OECD.⁷⁶ Taktiež je nutné podporiť spoluprácu medzi výskumom a podnikmi. Úspešné projekty, z ktorých si treba brať príklad, je spolupráca technologických firiem a rybárskeho priemyslu, ktorý vďaka úspešnému implementovaniu technológií dosiahol vysokú produktivitu. Spoločný výskum by mohol byť podporený za pomoci spolupráce podnikov a univerzít. Tu by mohli reformy spočívať napríklad v inovačných poukazoch pre MSP na nákup priemyselných patentov a ich aplikáciu od verejných výskumných inštitúcií, alebo v poskytnutí dodatočného financovania pre univerzity na základe spojenia firemných a akademických publikácií, prípadne počtu nových patentov. Tieto reformy by zároveň poskytlí príležitosť na prepojenie manažmentu intelektuálneho vlastníctva vytváraného na univerzitách s využitím v konkrétnych podnikoch. Island je síce v európskom meradle inovácií hodnotený ako silný inovátor, ale zaostáva v rozvíjaní intelektuálneho vlastníctva.

Mnohým krajinám môže ísť Island vzorom, čo sa týka využívania obnoviteľných zdrojov a udržateľnej rybolovnej politiky. Vďaka znalostnej ekonomike by Island mohol využiť svoju unikátnu pozíciu a bojovať proti klimatickým zmenám. Environmentálna udržateľnosť je veľmi relevantná pre ekonomiky, ktoré sú bohaté na prírodné zdroje a Island by tu mohol hrať veľmi dôležitú úlohu aj na globálnej úrovni.

⁷⁵ INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. Measuring the Information Society Report 2017. [online]. In *ITU Publications*. Geneva : Place des Nations, 2017. vol. 1, s. 31. [cit. 2020-08-04]. ISBN 978-92-61-24521 4. Dostupné na:

<https://www.itu.int/en/ITU/Statistics/Documents/publications/misr2017/MISR2017_Volume1.pdf>

⁷⁶ OECD. Private spending on education : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-08-04]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/6932ce5c-en>>

Významný nárast podielu odvetví znalostnej ekonomiky bude nejaký čas trvať. Pri posilňovaní tohto sektoru by ale malo byť prioritou zabezpečenie toho, aby sa z takejto expanzie stala vyrovnaná cesta rastu Islandu, ktorá zabráni, aby individuálne kolísanie cien na svetových trhoch ovplyvňovalo jeho ekonomiku.

Záver

Vzhľadom k vývoju islandskej ekonomiky, ktorý sme na základe tejto práce mohli pozorovať, môžeme povedať, že dlhodobá perspektíva tejto krajiny je veľmi optimistická. Ak sa obyvatelia a vláda dokážu prispôsobiť prichádzajúcim zmenám, islandská ekonomika má veľký potenciál. V blízkej budúcnosti sa dá predpokladať, že krajina zažije stagnáciu, alebo dokonca až recesiю kvôli veľkému poklesu v turizme, ktorý je v súčasnosti základným pilierom a o ktorý sa ekonomika opiera. Avšak práve to je príležitosť pre Island, aby využil tento priestor pre nové príležitosti.

V predloženej bakalárskej práci sme identifikovali, že Island je vo veľkej miere ovplyvnený globálnymi šokmi a na základe historického vývoja sme mohli pozorovať, že v krajine neustále dochádza k opakovaným výkyvom jeho ekonomickej aktivity.

Vyzdvihli sme prednosti tejto krajiny, ktoré spočívali vo využívaní lacných obnoviteľných zdrojov energie, rozvinutej telekomunikačnej štruktúry a rybárskom priemysle. Ale tiež aj oblasti, v ktorých Island musí prijať opatrenia, aby zabezpečil udržateľný ekonomický rast v krajine, ktoré boli nízka produktivita v domácom sektore služieb a nízky prílev priamych zahraničných investícií. Aby sa naštartovala produktivita v domácom sektore služieb, je nutné zvýšiť otvorenosť ekonomiky na posilnenie konkurencie v krajine a zároveň znížiť reguláciu pre priame zahraničné investície.

Pre stratégiu na podporu budúceho rozvoja a zmiernenie externých vplyvov sme sa zamerali na diverzifikáciu exportných odvetví a zároveň na maximalizáciu hodnoty z prírodných zdrojov. Navrhli sme, ako zvýšiť príjmy z existujúcich odvetví či už rybárskeho alebo energetického priemyslu, turizmu, ako aj rozvoja dátových centier.

Nakoľko väčšina dominujúcich odvetví v krajine využíva prírodné zdroje, potenciál na diverzifikáciu sme našli v znalostnej ekonomike, ktorá má neobmedzené možnosti rastu. Pomocou 4 základných pilierov, ktoré sú nevyhnutné na rozvoj znalostnej ekonomiky, sme identifikovali opatrenia a reformy, ktorými by islandská vláda mohla podporiť kvarciárny sektor. Patrili do nich opatrenia na podporu zdravého podnikateľského prostredia na vytváranie a šírenie poznatkov, vzdelávacie reformy na zabezpečenie potrebnej kvalifikácie pracovnej sily a reformy na podporu rozvoja inovácií, ktoré by mohli viesť k hospodárskej

prosperite. Na druhej strane sme vyzdvihli dobre rozvinutú informačnú infraštruktúru, ktorá umožňuje efektívne vytvárať, zdieľať a využívať nové poznatky.

Vďaka všadeprítomným informáciám a znalostiam sa rozvoj súčasnej spoločnosti mení. Táto spoločnosť je odlišná od tej priemyselnej, je oveľa viac konkurencieschopnejšia a lepšie schopná riešiť individuálne potreby. A preto je nutné, aby sa aj Island prispôbil tomuto trendu a podporil čo najviac znalostnú ekonomiku.

Na záver teda môžeme konštatovať, že v súčasnosti Island nie je veľkým hráčom na svetovom trhu, ale v niektorých oblastiach hrá dôležitú úlohu. Avšak vzhľadom na potenciál, ktorý ponúka, bude Island aj v budúcnosti prosperujúcou krajinou.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. BOYES, R. 2009. *Meltdown Iceland : How the Global Financial Crisis Bankrupted an Entire Country*. 1. vyd. New York : Bloomsbury. 256 s. ISBN 9781408802335.
2. HJÁLMARSSON, J. R. *History of Iceland: From the settlement to the present day*. Reykjavík : Iceland Review, 1993. 206 s. ISBN 9979510714.
3. KOHOUT, PAVEL. *Finance po krizi : Evropa na cestě do neznáma*. 3. vyd. Praha : Grada, 2011. 328 s. ISBN 978-80-247-4019-5.
4. OECD. *OECD Economic Surveys : Iceland 2017*, In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2017. 124 s. ISBN 9789264277939
5. OECD. *OECD Economic Surveys : Iceland 2019*. In *OECD Publications*. Paris : OECD Publishing, 2019. 118 s. ISBN 978-92-64-96409-9.

Internetové zdroje

1. BAGUS, Philipp – HOWDEN, David. *Deep Freeze, Iceland's Economic Collapse* [online]. Auburn : Ludwig von Mises Institute, 2011. 144 s. [cit. 2020-20-02]. ISBN 978-1-933550-34-3. Dostupné na: <https://mises-media.s3.amazonaws.com/Deep%20Freeze%20Iceland%20Economic%20Collapse_2.pdf?file=1&type=document>
2. CAREY, David. *Iceland : The Financial and Economic Crisis* [online]. In *OECD Economics Department Working Papers*. Paris : OECD Publishig, 2009, no. 725, 48 s. [cit. 2020-20-02]. ISSN 09606319. Dostupné na: <<https://www.mbl.is/media/68/1268.pdf>>
3. Ćirić JELENA. *Icelandic Government Takes Measures to Protect Economy from Impact of COVID-19* [online]. In *Iceland review Magazin*. 10.3.2020. [cit. 2020-13-05]. Dostupné na: <https://www.icelandreview.com/politics/icelandic-government-takes-measures-to-protect-economy-from-impact-of-covid-19/>>
4. COUNTRYECONOMY. *Rating : Iceland Credit Rating* [online]. In *Countryeconomy Data*. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://countryeconomy.com/ratings/iceland>>

5. DIMITRIOU, Georgia - METAXAS, Theodore. Iceland's response to economic crises : A success story? [online]. In *MPRA Paper. Munich* : University Library of Munich. 2017. 23 s. [cit 2020-20-02]. Dostupné na:
<<https://ideas.repec.org/p/pra/mprapa/78758.html>>
6. ELLIOT Alexander, Third undersea data cable in preparation [online]. In *Ríkisútvarpið. Iceland*. 29.1.2019. [cit. 2020-28-04]. Dostupné na: <<https://www.ruv.is/frett/third-undersea-data-cable-in-preparation>>
7. EUROSTAT. Fishery statistics in detail [online]. In *Eurostat Data*. 2018. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Fishery_statistics_in_detail>
8. EUROSTAT. Price level index for final household consumption expenditure [online]. In *Eurostat Statistic Explained*. 2020. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na:
<[https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Price_level_index_for_final_household_consumption_expenditure_\(HFCE\)_2018_\(EU-28%3D100\).png](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Price_level_index_for_final_household_consumption_expenditure_(HFCE)_2018_(EU-28%3D100).png)>
9. FRÍÐRIKSSON Ingimundur. The banking crisis in Iceland in 2008 [online]. In *Íslands Sedlabanki Publications*, 2009. 12 s. [cit. 2020-19-02]. Dostupné na:
<<https://www.cb.is/lisalib/getfile.aspx?itemid=6795>>
10. GATT. Trade Policy review mechanism Iceland : Report by the government [online]. In *WTO documents : GATT documents*, [online]. 1994, s. 3. Dostupné na:
<https://www.wto.org/gatt_docs/English/SULPDF/91750056.pdf>
11. GOODMAN,S.P.- ALDERMAN,L. Iceland's Purple Planes Are Grounded and With Them, Its Economy [online]. In *The Wall Street Journal*. New York : The New York Times Company 25.8.2019. [cit. 2020-05-04]. Dostupné na:
<<https://www.nytimes.com/2019/08/25/business/iceland-economy-wow-air.html>>
12. GOVERNMENT OF ICELAND. Fisheries Management [online]. [cit. 2020-18-03] Dostupné na: <<https://www.government.is/topics/business-and-industry/fisheries-in-iceland/fisheries-management/>>
13. GOVERNMENT OF ICELAND. Iceland Implementation of the 2030 Agenda for Sustainable Development [online]. 2019. 57 s. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na:
<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/23408VNR_Iceland_2019_web_final.pdf>

14. GYLFASSON, Thorvaldur et al. From Boom to Bust : The Icelandic Story [online]. In Nordics in Global Crisis, The Research Institute of the Finnish Economy. Helsinki : Taloustieto Oy, 2010, s. 137-166. [cit. 2020-03-02]. ISSN 0356-7443. Dostupné na: <<https://notendur.hi.is/gylfason/Iceland%20Story.pdf>>
15. HERBERTSSON, Thor Tryggvi. What the Icelandic collapse taught us [online]. In *Central Banking publications ltd*. London : Incisive Media Limited, 2009, vol. 19, no. 3, s. 51-56. [cit. 2020-20-02]. ISSN 09606319. Dostupné na: <<https://www.mbl.is/media/68/1268.pdf>>
16. HADDAD, Mona, et al. Trade openness reduces growth volatility when countries are well diversified [online]. In *Working paper series*. Germany : ECB, 2012, no. 149, 44 s. [cit. 2020-27-02]. ISSN 1725-2806. Dostupné na: <<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1491.pdf>>
17. CHEN H. Derek – DAHLMAN J. Carl. The knowledge economy, the KAM methodology, and World Bank operations [online]. In *World Bank Institute Working Paper*. Washington DC, 2006, no. 37256, 42 s. [cit. 2020-07-04]. Dostupné na: <<http://documents.worldbank.org/curated/en/695211468153873436/pdf/358670WBIOThe11dge1Economy01PUBLIC1.pdf>>
18. ICELAND CHAMBER OF COMMERCE. The Icelandic Economy : Current State, Recent Developments and Future Outlook [online]. In *ICoC Publications : Reports, Iceland* : ICoC. 2018, ed. 20, 80 s. [cit. 2020-16-03]. Dostupné na: <<https://www.chamber.is/reports/icelandic-economy-2018>>
19. ICELAND ON THE WEB. Short History : Milestones in Icelandic History. In *Iceland on the web* [online]. [cit. 2020-03-02]. Dostupné na: <<https://www.icelandontheweb.com/articles-on-iceland/history/short-history>>
20. ICELANDIC TOURISTIC BOARD. Number of foreign visitors [online]. In *Icelandic Touristic Board Research & Statistics*. 2020. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://www.ferdamalastofa.is/en/research-and-statistics/numbers-of-foreign-visitors>>
21. INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION UNION. Measuring the Information Society Report 2017 [online]. In *ITU Publications*. Geneva : Place des Nations, 2017, vol. 1, 170 s. ISBN 978-92-61-24521-4. [cit. 2020-08-04]. Dostupné na: <https://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Documents/publications/misr2017/MISR2017_Volume1.pdf>

22. ISAVIA. KEF'S Development – past and future [online]. 2018. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <<https://www.isavia.is/en/corporate/business/keflavik-airport/keflavik-airports-major-development-plan>>
23. LANDSVIRKJUN. Submarine Cable to Europe [online]. In *Landsvirkjun projects*. 2016. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://www.landsvirkjun.com/researchdevelopment/submarinecablotoeurope>>
24. MAGNÚSSON, Árni Magnús. Taking its place in Europe : Iceland's long road to its EU application [online]. In *Jean Monet Occasional Paper*. Malta : Institute for European Studies 2013, no. 3, 20 s. [cit. 2020-03-02]. ISSN 2307-3950. Dostupné na: <<http://aei.pitt.edu/57590/1/jmmagnus022013webv6.pdf>>
25. MCKINSEY Scandinavia. Charting a Growth Path for Iceland [online]. In *McKinsey&Company Publications*. 2012. 104 s. [cit. 2020-16-03]. Dostupné na: <<https://www.stjornarradid.is/media/forsaetisraduneyti-media/media/Skyrslur/charting-a-growth-path-for-iceland-2012.pdf>>
26. MEET IN REYKJAVÍK. About us [online]. [cit. 2019-05-16]. Dostupné na: <<https://meetinreykjavik.is/about-us/>>
27. NATIONAL EENERY AUTHORITY. Installed electrical capacity and electricity production in Iceland power stations 2018 [online]. In *National Enrgy Authority Data Repository*. 2019. 5 s. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://orkustofnun.is/gogn/Talnaefni/OS-2019-T006-02.pdf>>
28. OECD. GDP per hour Worked : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/0bb009ec-en>>
29. OECD. Gross domestic product [online]. In *OECD Stats*. 2020. [cit. 2019-05-16]. Dostupné na: <<https://stats.oecd.org/index.aspx?queryid=60702#>>
30. OECD. Education spending: indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-07-04]. Dostupné na <<https://doi.org/10.1787/6932ce5c-en>>
31. OECD. Employment rate : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-05-04]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/a452d2eb-en>>
32. OECD. Iceland. Economic Surveys by the OECD [online]. In *OECD Publications*. 1963. [cit. 2020-03-02]. Dostupné na: <<https://rafhladan.is/bitstream/handle/10802/9623/1061031e-1963.pdf?sequence=2>>

33. OECD. PISA : Programme for International Student Assessment [online]. In *OECD Education Statistics* 2020. [cit. 2020-07-04]. Dostupné na:
<<https://doi.org/10.1787/data-00365-en>>
34. OECD. Price level indices [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/54a3bf57-en>>
35. OECD. Private spending on education : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-08-04]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/6932ce5c-en>>
36. OECD. FDI flows : indicator [online]. In *OECD Data*, 2020. [cit. 2020-13-03]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/9a523b18-en>>
37. OECD. Renewable Energy : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-28-02]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/aac7c3f1-en>>
38. OECD. FDI Restrictiveness: indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-21-03]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/9a523b18-en>>
39. OECD. Trade in goods and services : indicator [online]. In *OECD Data*. 2020. [cit. 2020-28-02]. Dostupné na: <<https://doi.org/10.1787/379b6cdc-en>>
40. OECD. Tourism Policy Responses [online]. In *Tackling coronavirus (COVID-19) : Contributing to a global effort*. 15.4.2020. [cit. 2020-13-05]. Dostupné na: <https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=124_124984-7uf8nm95se&title=Covid-19_Tourism_Policy_Responses>
41. ÓLADÓTTIR, Oddný Þóra. Tourism in Iceland in figures [online]. In *Icelandic Tourist Board Research & Stats*, FERÐAMÁLASTOFA : Reykjavík, 2018. 129 s. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na:
<https://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/talnaefni/tourism-in-iceland-2018_2.pdf>
42. ELLIOT Alexander. Third undersea data cable in preparation [online]. In *Ríkisútvarpið*. Iceland 29.1.2019. [cit. 2020-28-04]. Dostupné na: <<https://www.ruv.is/frett/third-undersea-data-cable-in-preparation>>
43. PORTES Richard- BALDURSSON Friðrik Már - ÓLAFSSON Frosti. The Internationalization of Iceland's Financial Sector [online]. In *Preludes to the Icelandic Financial Crisis*. London : Palgrave Macmillan, 2011, s. 160-240. [cit. 2020-19-02] Dostupné na: <https://doi.org/10.1057/9780230307148_10>

44. PEDERSEN Lyng Niklas. Iceland is the coolest location for data centers [online]. In *IBM Digital Nordic*. 23.9.2019. [cit. 2020-28-04]. Dostupné na:
<<https://www.ibm.com/blogs/nordic-msp/iceland-data-centers/>>
45. STATISTIC ICELAND. Aquaculture in Iceland [online]. In *Statistic Iceland*, 22.3.2019. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na: <<https://www.statice.is/publications/news-archive/fisheries/aquaculture-in-iceland/>>
46. SEDLABANKI ÍSLANDS. Economy of Iceland [online]. In *Sedlabanki Íslands*. Reykjavík : Central Bank of Iceland. 2018. 91 s. [cit. 2020-04-03]. Dostupné na:
<https://www.sedlabanki.is/library/Skraarsafn/Efnahagsm%C3%A1l/Economy-of-Iceland/2018/EOI_2018_heildarskjal.pdf>
47. STATISTICS ICELAND. Economy forecast : Icelandic economy to contract by 0,2% in 2019 but growth by 1,2 in 2020 [online]. In *Statistics Iceland*. 2019. [cit. 2020-27-02]. Dostupné na: <<https://www.statice.is/publications/news-archive/economic-forecast/economic-forecast-winter/>>
48. STATISTICS ICELAND. Trade in goods and services : Selected items of the exports of goods and services 2013-2019 [online]. In *Statistics Iceland*, 2018. [cit. 2020-05-16]. Dostupné na:
<https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Efnahagur/Efnahagur__utanrikisverslun__3_voruthjonusta__voruthjonusta/UTA05003.px/?rxid=be1f3657-ac7b-4f0d-9d89-40bec776e0b0>
49. STATISTICS ICELAND. Unemployment [online]. In *Statistics Iceland*. 2019. [cit. 2020-28-02]. Dostupné na:
<https://px.hagstofa.is/pxen/pxweb/en/Samfelag/Samfelag__vinnumarkadur__vinnumarkadsrannsokn__3_arstolur/VIN01002.px>
50. WORLD BANK. Trade (% of GDP) : Small States [online]. In *The World Bank : Data*, 2018. [cit. 2020-18-03]. Dostupné na:
<<https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS?locations=S1>>
51. WORLD BANK GROUP. Doing Business 2020 [online]. In *World Bank group Publications*, vyd. 17, 63 s. ISBN 978-1-4648-1440-2. [cit. 2020-13-04]. Dostupné na:
<<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/i/iceland/ISL.pdf>>

52. WORLD ECONOMIC FORUM. The travel & Tourism Competitiveness Report 2019 [online]. 2019. [cit. 2020-22-03]. Dostupné na: <http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2019.pdf>